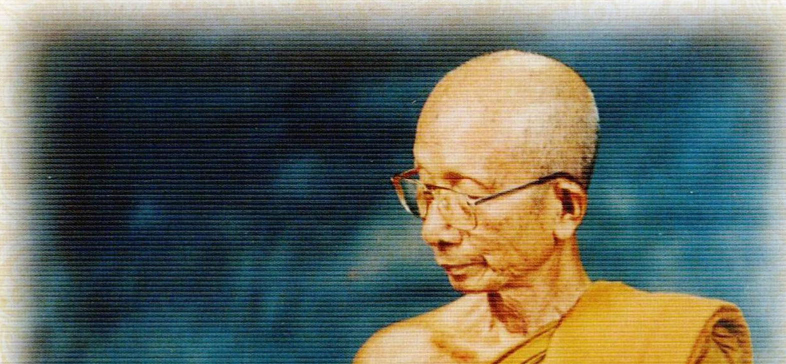

หลวงพ่อ
ในลมหายใจของข้าพเจ้า

ธำรงค์เดช อินทนิเวศน์

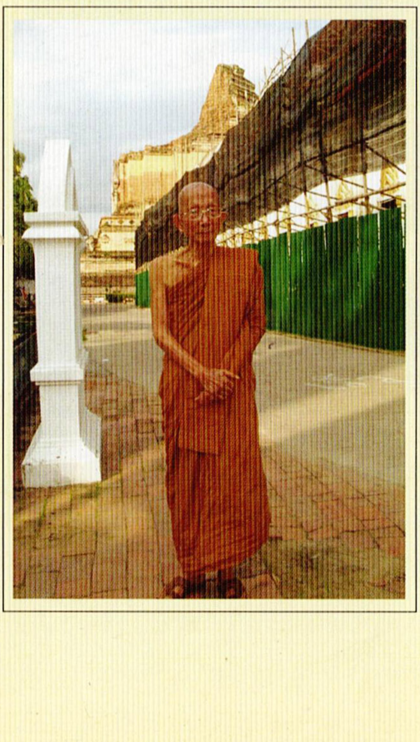

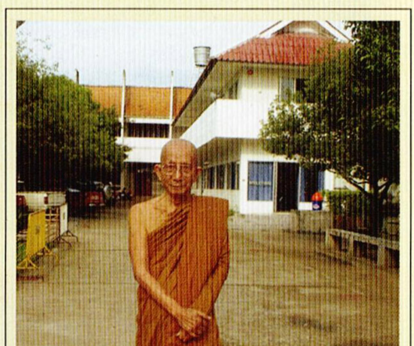

"ท่านเจ้าคุณคือพระที่ดี ควรเอาแบบอย่าง เมื่อก่อนสนิทสนมกับเรามาก เป็นเพื่อนกัน เป็นมหาเปรียญมาด้วยกัน เป็นลูกศิษย์ในพระอาจารย์เดียวกันคือ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต" **หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน กล่าวถึงหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์**

หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน และหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์
ในงานพิธีบรรจุอัฐิธาตุและฟันกรามหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ณ วัดเจดีย์หลวง

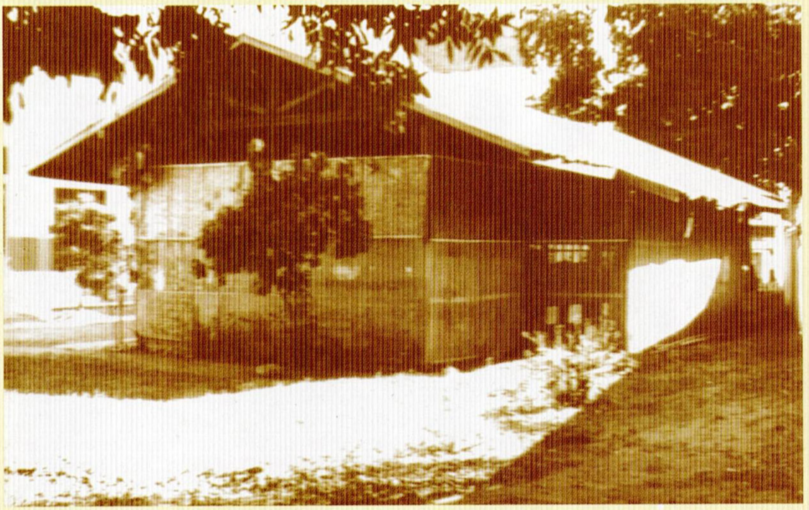

(บน) **โรงเรียนเมตตาศึกษา**

"สร้างคนด้วยการศึกษาและธรรม"

(ซ้าย) **วัดเจดีย์หลวง**

"สร้างพระให้เป็นพระแท้"

อาคารโรงเรียนเมตตาศึกษาหลังแรกที่พุทธสถานเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒

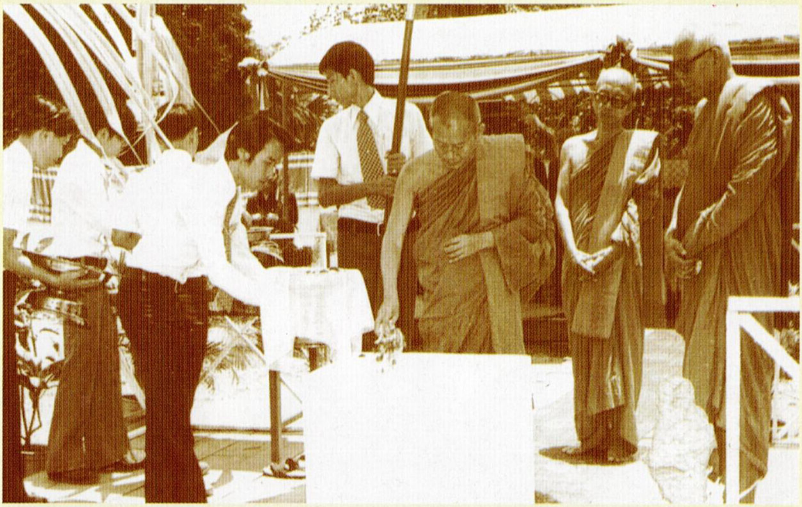
หอพักนักเรียนโรงเรียนเมตตาศึกษาหลังแรก

ศิษย์โรงเรียนเมตตาศึกษารุ่นที่ 1 พ.ศ. ๒๕๐๘

ศิษย์เก่าโรงเรียนเมตตาศึกษาในงานรดน้ำดำหัว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ)
เสด็จมาวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนวินยาภรณ์ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๘

(ซ้ายสุด สวมแว่น) แม่อุ๊ยแสง โยมมารดาหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์
ในงานวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนวินยาภรณ์

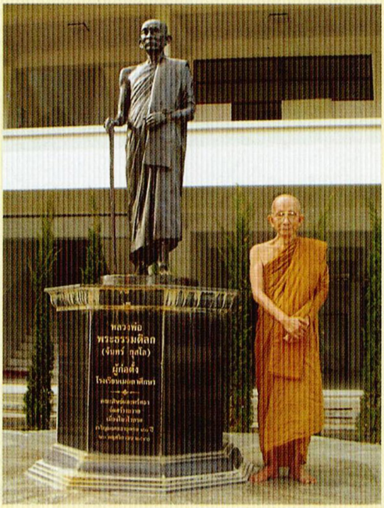
หลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์ และกรรมการสมาคมศิษย์เก่า
โรงเรียนเมตตาศึกษา

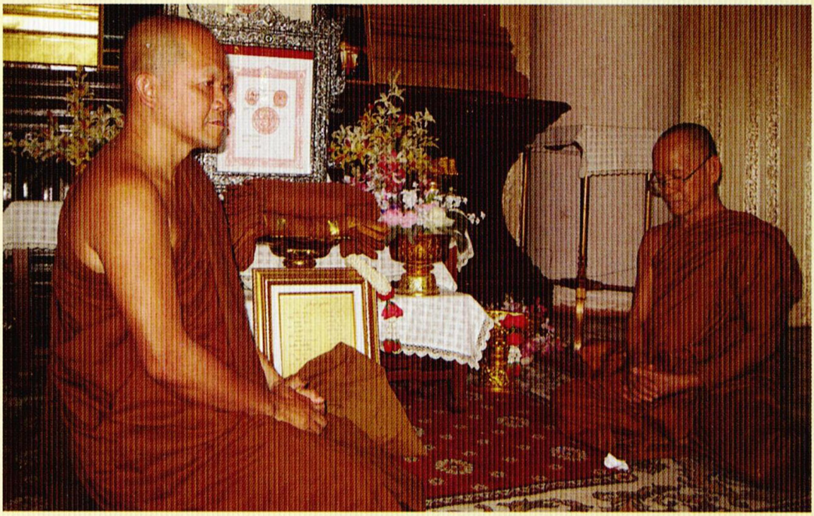
หลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์ เมตตามาเยี่ยมโรงเรียนเมตตาศึกษา

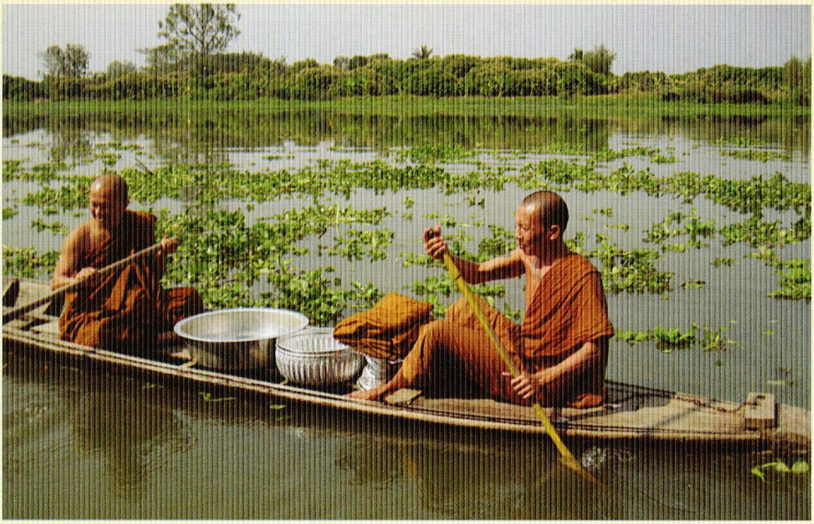
อาคารพุทธสถานเชียงใหม่
ที่ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษา ในปี พ.ศ.๒๕๐๒

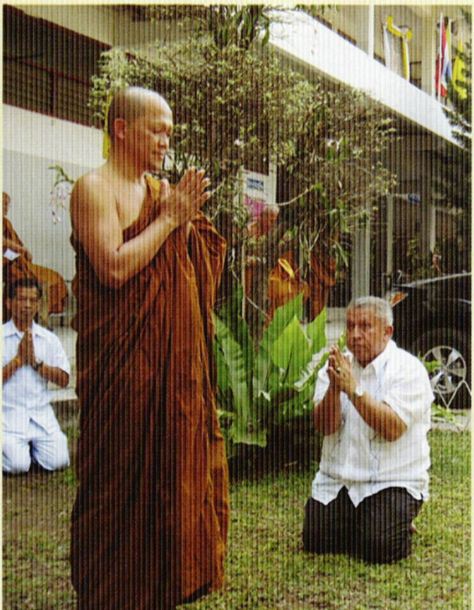
รูปเหมือนหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์
ที่คณะศิษย์จัดสร้างถวาย

ท่านเจ้าคุณพุทธิสารโสภณ รับเมตตาเป็นประธานมูลนิธิเมตตาศึกษา
และท่านอาจารย์อารยวังโส รับเมตตาเป็นรองประธานมูลนิธิเมตตาศึกษา

ท่านอาจารย์อารยวังโสนำผ้าบังสกุลหลวงพ่อมาซักตามแบบอย่างศาสนาพุทธโบราณ
ที่แม่น้ำกวง บ้านเกิดของหลวงพ่อ จังหวัดลำพูน

ท่านอาจารย์อารยวังโส
แผ่เมตตาจิตสถานที่จะก่อสร้าง
หอธรรมพระพุทธพจนวราภรณ์

หลวงพ่อ
ในลมหายใจของข้าพเจ้า

“หลวงพ่อในลมหายใจของข้าพเจ้า”

พิมพ์ครั้งที่ ๑	๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒
จำนวน	๕,๐๐๐ เล่ม
ISBN	978-611-7174-03-2
ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์	คุณธำรงค์เดช อินทนิเวศน์
พิมพ์ที่	บริษัท ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด ๔๙ หมู่ ๑ ถนนเลียบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐ โทร : ๐ - ๒๔๔๔๓๓๕๑ - ๙ โทรสาร : ๐ - ๒๔๔๔๐๐๗๘

มูลนิธิเมตตาศึกษา

103 ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทร. 053-814570 แฟ็กซ์ : 053-814570 ต่อ 102

สำเนา

ที่ มศ.พิเศษ/2550 **วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2550**

เรื่อง ขอพระราชทานพระกรุณารับมูลนิธิเมตตาศึกษา ไว้ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี

เจริญพรมายัง นายเกษม วัฒนชัย

องคมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารมูลนิธิและการดำเนินการของโรงเรียนเมตตาศึกษา 1ชุด

เรื่องเดิม เนื่องด้วยโรงเรียนเมตตาศึกษา ตั้งอยู่ในบริเวณวัดเจดีย์หลวง เลขที่103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ ของมูลนิธิเมตตาศึกษา เป็นโรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษาและพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กมุ่งเน้นให้การศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดี ไม่มีทุน ร่างกายสมบูรณ์ ความประพฤติดี ตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2502 ในตอนแรกได้ใช้พุทธสถานจังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ตั้ง เพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ต่อมาจึงขอจัดตั้งโรงเรียนต่อทางราชการให้ถูกต้องโดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนเมตตาศึกษา และย้ายมาสร้างอาคารอยู่ที่ทิศใต้ของวัดเจดีย์หลวงจนถึงปัจจุบันนี้ ปีการศึกษา 2549 มี 3 ชั้นเรียน 9 ห้อง นักเรียน 421 คน ครูและบุคลากร 30 คน โดยมีปณิธานว่าเด็กนักเรียนที่เรียนจบจากโรงเรียนนี้แล้วจะได้เป็นเด็กที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมด้วยความเมตตาต่อไป

เหตุผล ระยะเวลาผ่านมา 48 ปีโรงเรียนเมตตาศึกษาได้สร้างบุคคลากรที่มีคุณภาพ ความสำคัญต่อชาติและสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งโรงเรียนฯได้รับการอุปถัมภ์ด้านการเงินจากผู้มีจิตศรัทธาในพุทธศาสนา จากองค์กรต่างๆทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการดูและจากภาคราชการ โดยผ่านทางอาตมาภาพและวัดเจดีย์หลวงซึ่งเป็นเจ้าของสถานที่ ความมุ่งหวังต่อไปของโรงเรียนแห่งนี้ว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในอนาคตข้างหน้า ซึ่งขณะนี้เองสถานะของโรงเรียนเมตตาศึกษาก็อยู่ในฐานะองค์กรการกุศลที่ยังขาดเจ้าภาพผู้ดูแลอย่างแท้จริงตลอดจนถึงการพัฒนาสถานศึกษาแห่งนี้ให้ มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผลเป็นสถานศึกษาแห่งเดียวก็ว่าได้ที่อยู่ในวัดและดำเนินวิถีพุทธมาตั้งแต่เริ่มต้นเป็นที่พึ่งของลูกหลานชาวพุทธที่ยากจนไร้ที่พึ่ง อันเป็นความความตั้งใจอย่างมุ่งมั่นและแน่วแน่ของอาตมาในฐานะผู้ก่อตั้ง ซึ่งได้เล็งเห็นว่าความใกล้ชิดระหว่างพระกับบ้าน โดยมีวัฒน

มูลนิธิเมตตาศึกษา

103 ถ.พระปกเกล้า ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทร. 053-814570 แฟ็กซ์ : 053-814570 ต่อ 102

ธรรมจารีตประเพณี เป็นตัวสอดแทรก และเน้นระบบคุณธรรม จริยธรรม และมีศีลธรรมไปในตัว ตรงเป้าหมายของระบบสังคมในปัจจุบันซึ่งมีแต่การพัฒนาด้านวัตถุ ไม่ได้ส่งเสริมด้านจิตใจอย่างแท้จริง โรงเรียนดังกล่าวนี้ยังคงรูปแบบดั้งเดิมมาโดยตลอดจะไม่เน้นเรื่องวัตถุนิยมใดๆสอนให้คนรู้จักความพอในทุกด้านให้อยู่ในแนวและหลักของพุทธศาสนาอย่างแท้จริงและนำไปใช้กับชีวิตเมื่อจบการศึกษาในภาคส่วนต่างๆ อาตมาเองก็อยู่ในวัยชราภาพเกรงว่าสถานศึกษาแห่งนี้เป็นทรัพย์สมบัติที่มีค่าควรแห่งการรักษาไว้เพื่อเป็นสิ่งที่ให้ลูกหลานชาวพุทธที่ขาดทุนทรัพย์แต่มีการเรียนดีได้เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนเพียรรู้ต่อไปในอนาคต จะขาดเสาหลักในการเป็นที่พึ่งแก่บุคคลผู้ด้อยโอกาสดังกล่าว จะได้เป็นสถานศึกษาที่ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับสถานศึกษาอื่นที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางจะได้มีความรู้เท่าทันในการศึกษาอย่างแท้จริงในอนาคตเป็นองค์กรเล็กที่มีคุณภาพโดยสามารถเป็นแม่แบบในหลายๆทางควบคู่กันไป

จึงขอเจริญพรมายังท่าน เพื่อนำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เพื่อรับ มูลนิธิ เมตตาศึกษาไว้ในพระราชูปถัมภ์การจะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

(พระพุทธพจนวราภรณ์)

เจ้าอาสวัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่

ประธานมูลนิธิเมตตาศึกษา.

สถานที่ติดต่อ

ธำรงค์เดช อินทนิเวศน์ กรรมการมูลนิธิ

587 ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร10200 โทร02-6239505/0891724428

ที่ รล ๐๐๐๘/๓๖๔๐ สำนักราชเลขาธิการ

สวนจิตรลดา กทม. ๑๐๓๐๓

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑

เรื่อง **ทรงรับโรงเรียนเมตตาศึกษาอยู่ในพระราชูปถัมภ์**

นมัสการ **เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวง**

อ้างถึง ลิขิตที่ มศ.พิเศษ/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

ตามลิขิตที่อ้างถึง ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้โรงเรียนเมตตาศึกษา ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อความเป็นสิริมงคลความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงรับโรงเรียนเมตตาศึกษาอยู่ในพระราชูปถัมภ์

จึงขอนมัสการมาเพื่อทราบ

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

อารยา พิบูลนครินทร์

(คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์)

ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โทร. ๐๒ ๒๘๐-๓๖๔๐-๑ โทรสาร. ๐๒ ๒๘๐-๑๖๓๙ เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

๑๖๐/๔ ถนนอยู่เย็น ซอย ๔

หมู่ ๒ ต.ช้างเผือก อ.เมือง

เชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง **การอาพาธของหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์และการกลับมารักษาตัวต่อที่วัดฯ**

ขอพระราชทานกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทราบฝ่าละอองพระบาท

ตามที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูลใต้ฝ่าละอองพระบาท เกี่ยวกับอาการอาพาธของหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์ เมื่อวันที่ ๙ และ ๑๖ พฤษภาคม และ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ ตามลำดับ นั้น

บัดนี้ หลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์ได้กลับมาอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงแล้ว ทั้งนี้ตั้งแต่ บ่ายวันศุกร์ที่ ๒๗ มิถุนายน ศกนี้ โดยทางคณะแพทย์โรงพยาบาลมหาราชฯ กับผู้เกี่ยวข้องฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสที่ดูแลหลวงพ่อได้มาจัดห้องพักให้มีเครื่องมือทางการแพทย์ที่สมบูรณ์พร้อมไม่ต่างจากห้อง ICU ของโรงพยาบาล และมีแพทย์พยาบาลดูแลตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ในการที่หลวงพ่อได้กลับมาอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงที่มีการดูแลอย่าง

พร้อมมูลเช่นนี้ ทราบจากท่านองคมนตรีนายแพทย์เกษม วัฒนชัย เป็นการส่วนตัวว่ามีลูกศิษย์หลวงพ่อ (ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทราบภายหลังว่าคือคุณธำรงค์เดช ลูกศิษย์คนที่ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระกรุณาให้ทรงรับโรงเรียนเมตตาไว้ในพระราชูปถัมภ์ของใต้ฝ่าละอองพระบาท) ได้ติดต่อเป็นการส่วนตัวขอให้ท่านองคมนตรีได้ช่วยให้หลวงพ่อได้กลับมาอยู่ที่วัดตามที่หลวงพ่อปรารถนา ท่านองคมนตรีจึงได้ช่วยดำเนินการให้เป็นไปตามปรารถนาของหลวงพ่อ และได้ขอให้ทางคณะแพทย์ของโรงพยาบาลได้ช่วยดูแลหลวงพ่ออย่างดีที่สุดด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าจึงใคร่ขอพระราชทานอนุญาตกราบบังคมทูลเกี่ยวกับอาการหลวงพ่ออีกครั้งหนึ่งว่าขณะนี้ยังทรงอยู่ในสภาพเดิม

ควรมิควรสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

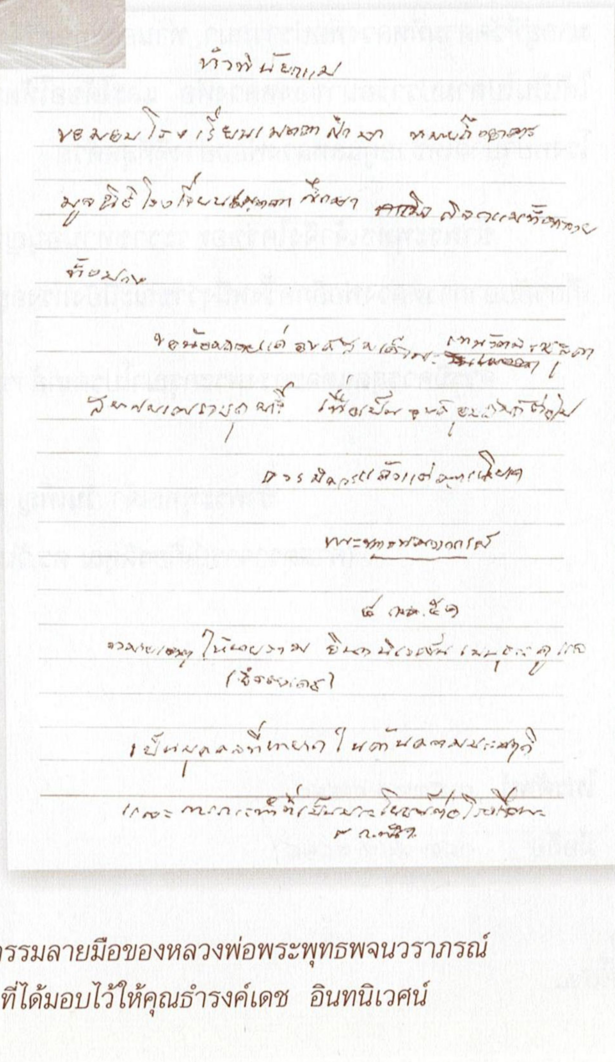
ข้าพระพุทธเจ้า วันเพ็ญ สุรฤกษ์

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.วันเพ็ญ สุรฤกษ์)

โทรศัพท์ ๐-๕๓๒๑-๗๔๔๘

มือถือ ๐๘๓-๙๔๙-๙๘๑๘

ทำพินัยกรรม

ขอมอบโรงเรียน [illegible]

มูลนิธิโรงเรียน [illegible] ศึกษา [illegible]

ทั้งหมด

ขอน้อมถวายแด่ [illegible]

[illegible]

[illegible]

พระพุทธพจนวราภรณ์

๕ [illegible] ๕๑

ขอมอบให้ [illegible]

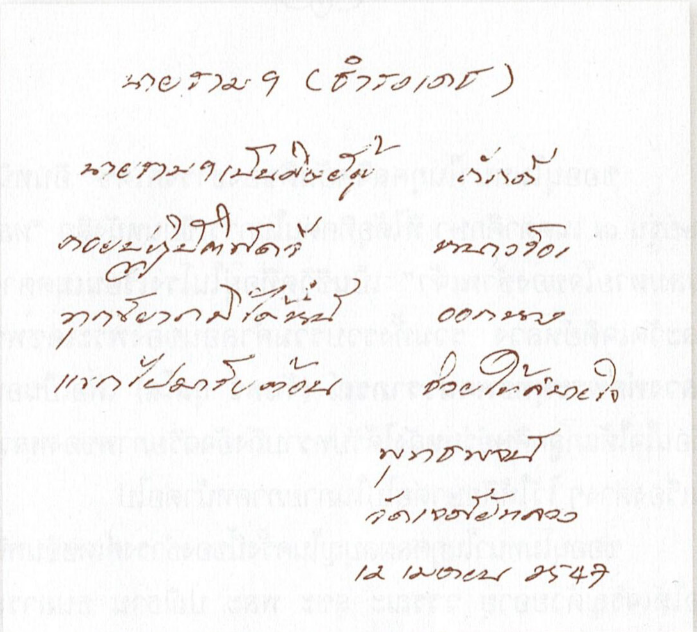
(ธำรงค์เดช)

เป็นบุคคลที่ [illegible]

และ [illegible] ที่เป็นประโยชน์ต่อ [illegible]

๓ [illegible]

พินัยกรรมลายมือของหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์
ที่ได้มอบไว้ให้คุณธำรงค์เดช อินทนิเวศน์

บทกลอนลายมือของหลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์
ที่ได้มอบไว้ให้คุณธำรงค์เดช อินทนิเวศน์

คำอนุโมทนา

ขออนุโมทนาในกุศลจิตอันดีของธำรงค์เดช อินทนิเวศน์ ศิษย์รุ่น ๗ เมตตาศึกษา ที่ได้อุทิศตนในการเขียนหนังสือ *"หลวงพ่อในลมหายใจของข้าพเจ้า"* เป็นชีวิตที่อยู่ในโรงเรียนเมตตาศึกษาและวัดเจดีย์หลวง รวมทั้งรวบรวมคำสอนของพระเดชพระคุณ **หลวงพ่อพระพุทธพจนวราภรณ์ (จันทร์ กุสโล)** เพื่อเป็นอนุสรณ์เตือนใจให้แก่ลูกศิษย์รุ่นหลังได้รับทราบถึงอัจฉริยภาพของหลวงพ่อฯ ในเรื่องต่างๆ ไว้ให้ศึกษาต่อไปในภายภาคหน้าต่อไป

ขออนุโมทนาในกุศลผลบุญในครั้งนี้ของธำรงค์เดชอินทนิเวศน์ ขอให้เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติตลอดไป

พระพุทธิสารโสภณ

ประธานมูลนิธิเมตตาศึกษา

คำนำ

ระลึก - บูชา หลวงพ่อ (จันทร์ กุสโล)

เมื่อแก่เฒ่า หวังเจ้าช่วย รับใช้
เมื่อยามไข้ หวังเจ้าช่วย รักษา
เมื่อถึงกาล วันตาย วายชีวา
หวังลูกยา ช่วยปิดตา เมื่อสิ้นใจ ...

ทุกๆ ท่านคงเคยได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟัง คำกล่าวในบทนี้มาบ้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจริงอันเป็นสัจธรรม อันแสดงความหวังของพ่อ - แม่ ที่ฝากไว้กับลูกหลาน เพื่อหวังการรู้จักสนองคุณของลูกๆ หลานๆ อันมีโอกาสแสดงได้ในสองคราว ได้แก่ สมัยเมื่อท่านมีชีวิตอยู่ และเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นรูปนิมิตของคนดีหากรู้จักความกตัญญูกตเวที

คนเราเป็นสัตว์ประเสริฐก็ตรงรู้จักพัฒนาฝึกฝนตนให้เป็นคนดี ประกอบตนอยู่ในศีลธรรม และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือเมื่อมีความกตัญญูกตเวทีนี่เอง ซึ่งเป็นเครื่องหมายนิมิตที่แสดงออกมาในทางตรงกันข้ามหากความกตัญญูกตเวทีไม่มีในคนใด คนนั้นย่อมมีลักษณะของความเป็นคนชั่วอย่างแน่นอน

๙๑ ปี แห่งวิถีชีวิตของหลวงพ่อ (พระพุทธพจนวราภรณ์ : จันทร์ กุสโล) แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพชนบุพการีมาโดยตลอด ตลอดจนถึงครูบาอาจารย์ผู้ให้ความรู้ ให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรม จนหลวงพ่อมีความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเล่าเรียน แม้จะเข้าเรียนในวัยที่แก่กว่าเด็กปกติในขณะนั้น ซึ่งหลวงพ่อเข้าเรียนเมื่ออายุ ๑๕ ปี แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน กลับเป็นแรงมุมานะสร้างความอุตสาหะให้หลวงพ่อขยันขันแข็ง จนก้าวสู่ความสำเร็จในชีวิต หลวงพ่อจึงแสดงความกตัญญูต่อการศึกษาที่ได้ให้โอกาสหลวงพ่อยกระดับจิตวิญญาณให้สูงขึ้น จนเป็นปราชญ์ เป็นบัณฑิต และมหาบัณฑิต ด้วยการก่อตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กๆ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสจากครอบครัวที่ยากจน ให้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนดุจดังเช่นตัวหลวงพ่อ จนบัดนี้โรงเรียนเมตตาศึกษาอันเป็น**โรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ** ได้เติบโตเจริญวัยถึง ๕๑ ปี ผลิตทรัพยากรมนุษย์คืนกลับสู่สังคมจำนวนมากมาย **ด้วยสองมือและหนึ่งแรงใจของหลวงพ่อ**

ในด้านชีวิตส่วนตัวของหลวงพ่อ ศิษย์ผู้ใกล้ชิดจะทราบกันเป็นปกติว่า หลวงพ่อรักเคารพบิดา - มารดามาก โดยเฉพาะกับโยมย่าแสงทอง (คุณแม่ของหลวงพ่อ) ซึ่งหลวงพ่อจะอุปถัมภ์เลี้ยงดูโยมแม่ของท่านมาโดยตลอดจนถึงวาระสุดท้าย ด้วยความกตัญญูยิ่งนักซึ่งควรเป็นแบบอย่างของพวกเราทั้งหลาย ดังปรากฏลิขิตธรรมที่หลวงพ่อท่านได้เขียนไว้เรื่องพระคุณแม่ ซึ่งท่านมักจะให้พวกเรา (ลูกศิษย์) สวดสาธยายเป็นสรภัญญะให้ท่านฟังอยู่เสมอในยามว่างๆ สบายๆ

นอกเหนือจากการแสดงความกตัญญูกตเวที อันเป็นแบบ

อย่างที่ควรระลึกถึงเพื่อน้อมนำมาปลูกฝังในดวงจิตของคณะศิษย์ศรัทธาทั้งหลายแล้ว หลวงพ่อยังมีความเมตตาอันล้นเหลือกับศิษย์ศรัทธาสาธุชนทั้งหลาย ซึ่งทุกๆ คนย่อมรับทราบด้วยตนเองเป็นอย่างดี หลวงพ่อได้ให้ความอุปการะ ให้ความเมตตากรุณา กับผู้คนทุกคนถ้วนหน้าอยู่ตลอดเวลาอย่างเข้าใจ อย่างพอเหมาะ และอย่างมีเหตุผล ที่สำคัญอย่างยิ่งหลวงพ่อได้จุดประกายธรรมให้กับดวงใจดวงจิตของทุกคน ให้ได้รับแสงสว่างแห่งธรรมอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นจากผลงาน **"มงคลชีวิต ประสิทธิพร"** ที่ทรงคุณค่าเปี่ยมล้นไปด้วยคุณธรรมทุกตัวอักษร ความหมายซึ่งได้เผยแผ่ไปทั่วในหมู่ศาสนิกชน

บัดนี้ แม้หลวงพ่อจะวางร่างจากไปอย่างไม่หวนคืนกลับมา แต่ก็เป็นเพียงการจากไปเฉพาะรูปกายเท่านั้น ส่วนอำนาจธรรมคุณความดีของหลวงพ่อยังคงประดิษฐานอยู่ในดวงใจของพวกเราทุกคนอย่างไม่ลืมเลือนไปได้เลย เมื่อโยมราม (ธำรงค์เดช อินทนิเวศน์) มีดำริจัดทำหนังสือเพื่อบูชาหลวงพ่อ และขอให้อาตมาช่วยเขียนคำนำ จึงมีความยินดียิ่ง แต่ด้วยช่วงเวลาอันสั้น คงไม่สามารถบรรยายร้อยเรียงความรู้สึกออกมาได้ทั้งหมด ก็ได้แต่น้อมใจอนุโมทนาในความกตัญญูกตเวทีของโยมราม ที่มีต่อหลวงพ่ออย่างไม่มีประมาณ จึงขอยกธรรมบูชาเรื่องความกตัญญูมาเป็นอนุสติธรรม อันเป็นหัวใจคุณธรรมที่เลิศล้ำในพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นสมบัติของผู้ใดแล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมก้าวสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นบัณฑิตประสบความสำเร็จที่จะเป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์บนวิถีแห่งการศึกษาและประพฤติธรรม อันเป็นไปตามรอยบาทธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแน่นอน ดังนั้นบัณฑิตผู้รู้หรือคนดีในทุกกาลสมัย

จะแสวงหาสมบัติดังกล่าว ซึ่งไม่มีเจ้าของมาเป็นของตน อันได้แก่ **ความกตัญญูกตเวที** นั่นเอง สมดังพระบาลีที่ว่า **"อิมัง อัสสามิกัง เม ปาปุณาติ"**

จึงขออนุโมทนากับโยมราม (ธำรงค์เดช อินทนิเวศน์) และคณะผู้ร่วมจัดทำหนังสือ เพื่อบูชาพระคุณหลวงพ่อ (จันทร์ กุสโล) อดีตเจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร ขอจงถึงสาธารณะสมบัติซึ่งยากที่ทุกคนจะได้รับและเข้าถึงได้ อันได้แก่ ความกตัญญูกตเวที และขอเชิญชวนศาสนิกชนทั้งหลายพึงบำเพ็ญตนเป็นคนดี มีความกตัญญูกตเวที เป็นนิมิตหมายแม้จะทำได้ไม่เต็มที่ แต่ขอให้มีอยู่ในดวงใจดุจดังเช่นโยมรามและคณะก็ย่อมจะนำไปสู่ความสุข ความเจริญโดยธรรม

ในโอกาสนี้ อาตมาขอบูชาพระคุณของหลวงพ่อด้วยบทธรรมที่เคยเขียนไว้ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๐ ณ โพธิมณฑล สถานที่ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขณะที่ได้ไปเจริญธรรมอยู่ที่ตำแหน่งอนิมิสเจดีย์ ได้พบเห็นผู้คนมากมายหลายชาติเดินทางมาจากทั่วสารทิศ เพื่อไปกราบสักการะบูชาแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิตาต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐสุดและทรงประทานพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกอย่างไม่มีประมาณ ด้วยพระพุทธคุณอันบริสุทธิ์ จึงนำมาสู่การกราบไหว้บูชาระลึกถึง แม้จะดับขันธปรินิพพานนานมาแล้วล่วงถึงปัจจุบัน ๒๕๕๒ ปี ก็ยังมีหมู่มหาชนประชาสัตว์ทั้งหลายเดินทางมากราบไหว้ เพื่อบูชาพระพุทธคุณอันไม่มีประมาณซึ่งน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก อาตมาจึงได้ลิขิตธรรมบูชา ณ บัดนั้นในชื่อบทธรรมว่า **"คุณธรรมสัมพุทโธ"** มีพรรณนาธรรมว่า...

คุณความดี　คุณธรรม　ไม่เสื่อมหาย
ชนทั้งหลาย　น้อมเคารพ　ระลึกถึง
แม้ตัวตาย　ดูจกายอยู่　ยังตราตรึง
ชนคำนึง　น้อมกราบไหว้　คุณธรรม

ชนหลั่งไหล　ดูจสายธาร　มาเคารพ
ชนนอบนบ　กราบไหว้　ไม่กังขา
กล่าวบูชา　สรรเสริญ　องค์พุทธา
ชนเรียกหา　"บูชาธรรม　สัมพุทโธ"

แผ่ขจร　ขยายไป　ทุกแห่งหน
ทั้งเทพ – พรหม　นาคมนุษย์　ระลึกหา
ยักษ์ คนธรรพ์　สรรพสัตว์　ล้วนบูชา
เดินทางมา　น้อมกราบไหว้　พระพุทธองค์

ขอเจริญพร

พระอาจารย์ อารยะ　อารยวังโส
เจ้าอาวาส วัดป่าพุทธพจน์หริภุญไชย
(ตุ๊หลวงของหลวงพ่อ)

หลวงพ่อในลมหายใจของข้าพเจ้า

ลูกศิษย์รุ่นแรกรับ

หลวงพ่อท่านเจ้าคุณวินัยโกศลฯ คือชื่อที่ผมได้ยินได้ฟังจากผู้เป็นยายและญาติผู้ใหญ่ผมเรียกกล่าวขานกัน ในอดีตกาลผ่านมาประมาณ ๔๕ ปีที่แล้ว คำว่าหลวงพ่อเจ้าคุณวินัยฯ เป็นที่รับรู้และเรียกขานกันในหมู่ศรัทธาญาติโยมผู้แก่เฒ่าทั้งหลายที่อยู่ในเชียงใหม่หรือไกลไปถึงต่างจังหวัดหรือกรุงเทพฯ ไปโน่น เราเป็นเด็กพอได้ยินคำว่าวัดหลวง หรือท่านเจ้าคุณหรือท่านขุน คุณหลวง คุณพระ พระยา เจ้านายฝ่ายเหนือหรือเชื้อพระวงศ์ ทำให้เราเกิดความรู้สึกว่ามันห่างไกลจากตัวเรามาก การจะอาจหาญที่จะเข้าถึงสถาบันเหล่านี้มันไกลเกินฝันจริงๆ ทั้งนี้ก็ตั้งแต่เมื่อบิดาของข้าพเจ้าเกิดปัญหาในทางธุรกิจในประเทศพม่า จึงส่งผลให้การเล่าเรียนของข้าพเจ้าต้องถูกกระทบไปในตัว เปลี่ยนฐานะจากลูกพ่อค้าต้องเรียนโรงเรียนวัด ส่วนลูกภารโรงเข้าเรียนโรงเรียนคริสเตียน มันเป็นเช่นนั้นจริงๆ สำหรับโชคชะตามนุษย์ ไม่มีใครกำหนดโชคชะตาได้ แต่มันก็ถูกกำหนดได้ด้วยตัวของมันเอง โดยกุศลผลบุญ หรืออกุศลผลบาปพาส่งเสริมให้วังวนของชีวิตเดินไปตามกรรมที่กำหนด ต้องยอมรับในกฎข้อนี้จริงๆ กรรมดีก็เลยส่งผลให้เป็นไปได้อย่างที่ประสบ

อยู่ในปัจจุบัน อันความคิดที่มีมาที่ก่อนเก่ามันไม่ได้ไกลเกินฝันดั่งที่คิดไว้เสียแล้ว ข้าพเจ้าได้เป็นลูกศิษย์ที่เดินตามหลังหลวงพ่อท่านเจ้าคุณฯ มาตั้งแต่จำความได้ ปี ๒๕๐๘ โดยประมาณได้ถวายตัวกับหลวงพ่อ โดยเป็นศิษย์โรงเรียนเมตตาศึกษารุ่น ๗ ซึ่งเป็นศิษย์รุ่นแรกๆ ทันเห็นพวกพี่ๆ รุ่น ๑ - ๖ อยู่อย่างชัดเจน จะมีก็ไกลหน่อยคือรุ่น ๑ ซึ่งเห็นหลังกันหมาดๆ สมัยผมเรียนประถมศึกษา ๕ ซึ่งอีกไม่นานรุ่นพี่ๆ ก็ทยอยกลับมาเป็นครูบาอาจารย์ แหม เคยเปรยๆ กับเพื่อนๆ ไว้ว่า **เมตตาแท้ๆ นี่มันรักกันมากเหมือน จปร.เลยครับ เลือดน้ำเงินเหลืองแสนจะเข้มข้นดีจัง** และกลายเป็นศิษย์วัดเจดีย์หลวงไปโดยปริยาย แต่ความผูกพันของแต่ละคนกับวัดมันก็จากการที่นำตัวไปพัวพันไว้มากน้อยขนาดใด ซึ่งจากการที่คุณยายได้นำไปฝากถวายไว้กับหลวงพ่อท่านแต่ตั้งแต่ต้น ซึ่งแรกเริ่มเดิมทีก็ไม่ได้มีจิตใจใฝ่ธรรมมากมายนักหนาหรอกเพราะความเป็นเด็ก แต่ก็ไม่ได้ไร้เดียงสาในเรื่องวัดวาอารามเท่าใดหรอกเพราะตายายพ่อแม่ได้ปลูกฝังให้แต่เล็กๆ เช่นกัน โดยการชอบไปวัดและอยู่วัดเป็นหลักจิตที่ผูกพันกลายเป็นความชอบโดยปริยาย ก็ด้วยอานุภาพแห่ง ศีล ทาน ภาวนาที่ได้รับ ถูกพร่ำสอนและรับโอวาทธรรมจากหลวงพ่อครั้งแล้วครั้งเล่า เหมือนกับท่านได้หล่อหลอมให้เป็นมนุษย์ที่แท้จริงให้ได้ ตั้งแต่อยู่ก้นกุฏิคลุกคลีอยู่กับเด็กวัดพระเณรเถระ อยู่ในวัดเก่าแก่ที่สำคัญวัดหนึ่ง จนเล่าเรียนเขียนอ่านเป็นผู้เป็นคน ถูกหวดด้วยไม้เท้ามานับครั้งไม่ถ้วน **เราก็เหมือนไม้ท่อนหนึ่งที่ให้หลวงพ่อได้มีโอกาสนำไปเหลาเพื่อให้ใช้การได้ ต้องถูกถากส่วนหยาบ ขัดส่วนละเอียด เกลาให้เป็นไม้ที่ใช้ประโยชน์ได้** ต้องถูกอบรมบ่มเพาะสิ่งดีๆ มาจนถึงวันนี้ ก็นับว่าเป็นบุญเหนือหัวของข้าพเจ้าเป็นที่สุด

นี่แหละครับศิษย์โรงเรียนเมตตา นับว่ามีกุศลส่งทุกคนแหละครับ นี่คือวิกฤติชีวิตที่พลิกขึ้นเป็นโอกาสเสียได้ช่างอัศจรรย์เสียนี่กระไร

การที่ได้เข้าไปเรียนหนังสือในวัดไม่ใช่ว่าสักแต่เรียนในทางโลกอย่างเดียวนะครับ ต้องเรียนทางธรรมควบคู่ไปด้วย หยุดวันพระแต่ต้องมาเรียนนักธรรมกับพระด้วย อย่างต่ำต้องนักธรรมตรี ตอบกระทู้ธรรม นวโกวาทต้องรู้หมด อยู่โรงเรียนเมตตาศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ๔ ประการ คือ

๑. **เรียนดี** คือต้องสอบได้ไม่ต่ำกว่า ๖๐% ในทุกเทอมสูงกว่ามาตรฐานทั่วไปคือ ๕๐% เพราะต้องเป็นคนที่มีวิชาความรู้ดี
๒. **ไม่มีทุน** คือต้องมีพื้นฐานที่ค่อนข้างยากจน ไม่ใช่อยากจนนะครับ แล้วต้องอยากเรียนด้วย
๓. **ร่างกายสมบูรณ์** ต้องมีอวัยวะครบถ้วน ไม่เป็นโรคติดต่อหรือสังคมรังเกียจรวมทั้งต้องเอาใจใส่ต่อสุขภาพตนเองด้วย
๔. **ความประพฤติเรียบร้อย** อันนี้สำคัญที่สุดมีแต่ก็ต้องครบถ้วนทั้ง ๔ ประการ

นี่คือกฎเหล็กสี่ข้อที่ทุกคนต้องปฏิบัติโดยเท่าเทียม วันแรกที่เข้าเรียนฟังโอวาทจากหลวงพ่อแล้วต้องเป็นบุคคลที่ถูกกลั่นกรองคุณสมบัตินี้ให้เข้าหลักเกณฑ์ทุกประการ หลวงพ่อท่านบอกว่าเรียนดีไม่ต้องเก่งกาจสามารถก็ได้แต่ขอให้อยู่ในปานกลางขึ้นไป มีฐานะยากจนเพราะต้องการสนับสนุนลูกคนจนให้เรียนหนังสือ ร่างกายสมบูรณ์คือต้องแข็งแรงทั้งภายนอกภายใน ต้องทั้งกายและใจ

ความประพฤติต้องเรียบร้อยอ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรมครบถ้วนทั้งกาย วาจา ใจ ต้องเรียนรู้ในสรรพสิ่งในทางโลกทางธรรมควบคู่กันไป

ระหว่างเรียนอยู่ผมก็เห็นว่าเพื่อนร่วมโรงเรียนต้องออกไปเรียนต่อที่อื่นเยอะแยะไปหมด เนื่องด้วยขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง เช่นการเรียนตกต่ำไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ทำตัวร่ำรวยอวดหรูฟู่ฟ่า ร่างกายไม่สมประกอบหรือเกียจคร้าน ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่มีน้ำใจนักกีฬา เกะกะเกเร มีนิสัยเป็นอันธพาลนักเลงโต ทำตัวเดือดร้อนให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง และสร้างความเสื่อมเสียให้แก่โรงเรียน นี่คือหัวใจของการอยู่ร่วมกันที่สำคัญที่สุดของหลวงพ่อที่ปรารถนาให้ความเมตตาแก่พวกเราตั้งแต่วันแรกในการเข้าเรียนหรือเป็นศิษย์ของท่าน คือเรียนฟรีตลอด ๖ ปี ๖ ชั้น แม้กระทั่งผมยาวหลวงพ่อยังเอากรมประชาสงเคราะห์คือพวกสารพัดช่างมาตัดให้มันสั้นๆ แบบฟรีสุดๆ เลยครับ ไม่มีข้าวกินยังอาศัยก้นบาตรพระกินตามกุฏิต่างๆ ได้เลยครับ นี่คือมหาวิทยาลัยชีวิต ที่สุดยอดที่สุด นี่แหละครับหลวงพ่อของเราทั้งหลาย

เริ่มรับรสแห่งพระธรรม

ศีลที่ได้เรียนรู้ข้อแรกจากหลวงพ่อ ก็คือ **อทิณณาทานาฯ เรื่องการห้ามลักทรัพย์** (ข้อ ๒) มีอยู่วันหนึ่งเรียนอยู่ประมาณประถม ๖ อายุประมาณ ๑๐ ขวบ ก็ได้เป็นศิษย์หลวงพ่ออย่างเต็มตัว เข้านอกออกใน อยู่วัดจนทะลุปรุโปร่งทุกซอกทุกมุมในวัด กุฏิพระ

ทุกหลังรู้จักหมด ด้วยความเป็นเด็กที่ไม่ได้หยุดนิ่ง มีหน้าที่เข้าเวรรับบาตรจากหลวงพ่อหน้าวัดเพื่อนำไปจัดอาหารให้หลวงพ่อฉัน นิสัยอยากรู้ก็เปิดฝาบาตร เห็นแอปเปิ้ลสีแดงอยู่ ๑ ลูก โธ่ถังเอ๋ย! เด็กบ้านนอกกับผลไม้นอกคือแอปเปิ้ลมันเดินทางมาไกล เคยเห็นแต่ในหนังสือ ความอยากก็เกิดขึ้นทันที กิเลสมันก็เลยสั่งให้หยิบไปไว้ในกระเป๋า โดยไม่รู้ว่าบาปคืออะไร พอถึงกุฏิก็จัดอาหารตามปกติส่วนหนึ่งของหลวงพ่อ อีกส่วนหนึ่งจัดใส่ถาดไปถวายแม่อุ้ยแสง (โยมแม่ของหลวงพ่อซึ่งเป็นแม่ขาวอยู่ท้ายสระของวัด) ตามที่หลวงพ่อเคยประพฤติปฏิบัติมา กลับมาถึงก็ต้องมายืนรับฟังโอวาทก่อนกินข้าวก้นบาตรและเดินทางไปเรียนหนังสือ หลวงพ่อฯ ปรารถว่าวันนี้ขอพูดเรื่องศีล โดยเฉพาะข้อที่ ๒ การลักทรัพย์ อยากได้ของผู้อื่น พอสิ้นเสียงหลวงพ่อ มือของผมค่อยๆ ล้วงลูกแอปเปิ้ลที่จิ๊กมาจากบาตรของหลวงพ่อไว้เมื่อตอนเช้า ค่อยๆ เอาออกมาวางบนโต๊ะ แสดงถึงความรู้สึกละอายและเกรงกลัวต่อบาปเป็นอย่างมาก หลวงพ่อมองด้วยใจเมตตาพร้อมเสียงดุปนด้วยความกรุณาว่า สารภาพแล้วลดกึ่งหนึ่งแต่ต้องถูกตีด้วยไม้ตะพดตามระเบียบก่อน กายต้องเจ็บ ใจถึงจะได้จดจำ ตั้งแต่บัดนั้นมาต้องเลิกประพฤติผิดศีลโดยเด็ดขาด หลวงพ่อผู้มีแต่ความเมตตาแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า ตั้งแต่เทวดาและมวลหมู่มนุษย์ ลูกศิษย์ทุกคนได้รับความเมตตาธรรมจากหลวงพ่อ ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกินที่หลวงพ่อได้รับถวายมาหรือรับบิณฑบาตรมาไม่เคยเก็บไว้ แม้กระทั่งไปงานศพใครก็ช่างพวกเราจะรู้ว่าท่านจะถือผ้าไตรจีวร ๑ ชุดติดไม้ติดมือไปช่วยงานด้วยทุกครั้ง ซึ่งเป็นเหมือนพ่อของทุกคน ใครเดือดร้อนมาจากไหนช่วยได้ทั้งนั้น จะเป็นพระเป็นฆราวาสได้ร่มเย็นไปทั้งหมด ตั้งแต่

สร้างโรงเรียนเมตตาศึกษามาถึงปัจจุบัน ๕๐ ปีเข้ามา หลวงพ่อผู้มีแต่ให้ วิชาความรู้ ศีลธรรม กริยามารยาท อบรมบ่มนิสัย ขัดเกลาจิตใจให้อ่อนโยน สร้างร่างกายให้แข็งแกร่ง พัฒนาคน เสริมสร้างความแข็งแกร่งตั้งแต่วัด โรงเรียน จนไปถึงสถาบันครอบครัวให้อบอุ่นหาเงินสร้างโรงเรียน หาเงินทุนให้เด็ก พัฒนาชาวเขาให้ทันสมัย หลวงพ่อสอนให้ทุกคนรู้จักคุณค่าความเป็นมนุษย์ ฝึกจิตมนุษย์ให้ดีเสียอย่างแล้วทุกอย่างจะตามมาเอง หลวงพ่อคือกวีเอก ปราชญ์สอนโลก สอนทุกคนให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ให้มีคติธรรมภายในใจ ให้รักษาศีลฟังธรรม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ ไม่ส่งเสริมการสร้างวัตถุทั้งปวง ส่งเสริมแต่สร้างพระให้เป็นพระแท้ และสร้างคนให้เป็นคน ท่านยึดหลักของหินยานผู้ไม่สร้างความยิ่งใหญ่จากวัตถุ แต่นิยมสร้างมนุษย์ให้มีธรรมที่ใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งทั้งปวง หลวงพ่อมักจะอาศัยความสงัดเป็นที่พึ่งมากกว่าชอบอะไรที่เป็นสิ่งอึกทึกครึกโครม ชอบเขียนหนังสือ แต่งกลอนที่เป็นคติธรรมสอนให้แก่มนุษย์ในโลก ชอบไปจำวัดอยู่แถบนอกเมืองหรือป่าเขา สอนให้รู้จักอภัย รู้จักฟัง รู้จักคิด รู้จักถาม รู้จักเขียน ให้รู้จักการให้อาหารใจเป็นหลัก คือธรรมะของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นของแท้ ไม่มีวันอิ่มจากการเสพธรรม สอนให้มีหลักแห่งความพอ ไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งที่ไม่ใช่ของตน สอนให้พิจารณาถึงร่างกายสังขารอยู่เป็นนิตย์ และได้สอนมาโดยตลอดจนถึงก่อนวันละสังขารไม่เท่าใดว่า **ยศฐาบรรดาศักดิ์ เป็นแค่เครื่องประดับภายนอก ไม่เคยใฝ่หาเลย มาเองและไปเองทั้งนั้น**

อยู่รับใช้หลวงพ่อที่กุฏิเหมือนเป็นการเข้าเวรรับใช้ ตอนเช้ารับบาตรจากหลวงพ่อเพื่อจัดอาหารแล้วก็เดินไปเรียนหนังสือ ตอน

เย็นก็กลับไปช่วยแม่ทำงานที่บ้าน ค่ำๆ ก็มาดูแลหลวงพ่อในด้านการอัดเทปข้อคิดประจำวัน ออกอากาศทางสถานีวิทยุทหารอากาศเชียงใหม่ ผมมีหน้าที่ขับรถจักรยานไปส่งม้วนเทปที่กองบินอยู่ใกล้กับสนามบิน บางครั้งความชอบความอยากรู้อยากเห็นเครื่องบินก็พลอยได้ไม้แส้ตีก้นไปด้วยเพราะชอบออกนอกลู่ถนนไปโฉบแถวรันเวย์สนามบินอยู่เรื่อยๆ บางเวลาต้องมาเข้าเวรอยู่เฝ้าหลวงพ่อที่กุฏิคณะหอธรรมด้านทิศเหนือของวัด มีหน้าที่หลายอย่างรวมทั้งการซักจีวรของหลวงพ่อ มีอยู่วันหนึ่งขณะที่หลวงพ่อกำลังนั่งเขียนหนังสือ ผมก็เดินไปเก็บจีวรที่ราวตากเพื่อนำไปให้หลวงพ่อเปลี่ยนเป็นกิจวัตรประจำวัน ก่อนนำมาพับเก็บไว้ในที่ให้หลวงพ่อเปลี่ยน ก็จัดการนำมาห่มคลุมตัวเองและม้วนทำเป็นลูกบวบเหมือนพระ อาศัยว่าเห็นการครองจีวรของพระมามากจำแบบได้เป็นอย่างดี ความเพราะอยากเป็นพระ เห็นแล้วมีคนกราบไหว้และมีของกินเยอะดี มีผู้มาลาภสักการะเยอะ พร้อมทั้งนำบาตรมาอุ้มเดินไปมาเหมือนพระบิณฑบาตรทั่วไป กำลังเดินบาตรอยู่ดีๆ ท่าทางเหมือนพระหนุ่มออกบิณฑบาตจริงๆ ซักพักหนึ่งก็มีวัตถุทึบแสงยาวๆ คือไม้เท้ามากระทบหัวดังโป๊กพร้อมด้วยเสียงของหลวงพ่อ *“ไม่มีศีลซักข้อ แต่อยากเป็นพระให้คนกราบไหว้”* เสียวสันหลังวาบ รีบเปลื้องผ้าจีวรออกจากกาย แล้วก้มลงกราบขอโทษแล้วโกยแนบ

เรื่องดีๆ ที่ท่านสอน เช่นสวดมนต์ อ่านหนังสือเป็นนิจ เช็ดกุฏิเป็นประจำ ฟังธรรมเป็นหลัก เก็บข้าวเช้าไว้กินเย็น จนเป็นสิ่งที่ถือว่าต้องกระทำ รวมทั้งกวาดลานวัด ตักน้ำใส่ตุ่ม เตรียมโต๊ะฉันในศาลา ร่างกายเสื้อผ้าอาภรณ์ถึงจะเก่าก็ต้องดูแลรักษาให้สะอาด ผมต้องสั้นเหมือนกันหมดจะได้ดูเรียบร้อย ตลอดทั้งสะอาดกาย

สะอาดใจ สะอาดวาจา จึงจะเป็นผู้มีคุณธรรม เพราะหลวงพ่อให้ทุกคนทำตามเพราะจะได้เป็นนิสัยติดตัวไปยามแก่เฒ่า เล่าเรื่องนิทานชาดกก็สุดยอด หลวงพ่อมีแต่ธรรมเต็มตัวตั้งแต่การสัมผัส ฟัง คิด ถาม เขียน แม้กระทั่งวาจาของหลวงพ่อที่กล่าวแต่ละประโยคคือสุดยอดธรรม สามารถจำแนกคนได้อีกต่างหากว่าคนใดกลุ่มใดให้ธรรมประเภทใดไปใช้ไปปฏิบัติ นี่เป็นหัวใจที่ลูกศิษย์ควรเก็บไว้ แต่บัดนี้ หลวงพ่อได้ทอดสรีระของท่านไว้ในหีบเพื่อให้พวกเราได้รับรู้ถึงหลักของธรรมว่าด้วยมรณานุสติว่า แม้กระทั่งท่านเองก็ต้องจากโลกนี้ไปเหลือไว้แต่คุณงามความดี ธรรมะทุกข้อที่เผยแผ่ไว้ รวมทั้งบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ไว้ให้พวกเราได้กราบบูชาสักการะ

วัตรปฏิบัติของหลวงพ่อ

ผมเองได้มีโอกาสเข้าไปใกล้ชิดและได้รับใช้หลวงพ่อมากขึ้นอีกครั้งหนึ่งก็เมื่อตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เพราะตอนนั้นเริ่มที่จะมีหน้าที่การงานที่เป็นปึกแผ่นเพราะได้เลิกอาชีพขายอาวุธตั้งแต่เมื่อปี ๒๕๒๕ ตามที่หลวงพ่อแนะนำสั่งสอน แล้วก็เข้าสู่ธุรกิจมันสำปะหลังซึ่งต้องอยู่แถบภาคอีสานเรื่อยมา **หลวงพ่อได้เมตตาให้ผมไปถวายตัวเป็นลูกศิษย์ของหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน อีกองค์หนึ่งด้วย** โดยหลวงตาก็ได้เมตตาข้าพเจ้ามาโดยตลอด ช่วงที่หลวงตามหาบัวเริ่มช่วยชาติ หลวงพ่อก็มีโอกาสได้รับนิมนต์มาในงานผ้าป่าช่วยชาติโดยตลอดมา เช่นเป็นประธานเจริญพุทธมนต์ในช่วงถวายทองคำเข้าคลังหลวง สืบเนื่องมาทุกๆ ครั้ง ในบางโอกาสหลวงพ่อก็ไป

กราบหลวงตาในวันสำคัญๆ เช่นวันเกิดหลวงตาเป็นต้น ได้ไปจำวัดอยู่ที่วัดบ้านตาดอยู่เนืองๆ ตลอดจนหลวงตาพระมหาบัวฯ ท่านได้มาแสดงธรรมในโอกาสทอดผ้าป่าช่วยชาติที่เชียงใหม่หลายๆ ครั้ง รวมทั้งข้าพเจ้าเองก็ได้เข้าเป็นกรรมการในมูลนิธิพระวิหารหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งหลวงตาพระมหาบัวฯ ได้เมตตาเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ หลวงพ่อเป็นรองประธานมูลนิธิฯ ซึ่งงานนี้มีความหมายต่อข้าพเจ้ามาก เนื่องจาก **คุณฐาวรา หวั่งหลี** ได้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์สร้างวิหารหลวงปู่มั่นฯ เป็นกรรมการผู้อุปถัมภ์ ซึ่งสร้างวิหารจัตุรมุขบูรพาจารย์ อีกทั้งสร้างวิหารครอบพระนอนอีก ๑ หลังด้วย ความที่ได้ใกล้ชิดพระอาจารย์ทั้ง ๒ องค์ และได้เห็นถึงความสนิทสนมในทางธรรมของพระอาจารย์ซึ่งเป็นเหมือนพ่อของพวกเรา ความสง่างามของท่านทั้ง ๒ องค์อยู่ในลมหายใจของข้าพเจ้ายากที่จะลืมเลือน มีอยู่ครั้งหนึ่งที่สวนแสงธรรม หลวงพ่อได้รับนิมนต์จากหลวงตาฯ ไปเจริญพระพุทธมนต์ถวายทองเข้าคลังหลวงตอนหัวค่ำ หลวงพ่อก็บอกให้ข้าพเจ้าพาไปที่กุฏิหลวงตาฯ เพื่อสนทนาธรรมและฟังธรรม พอไปถึงหลวงตาก็หยอกเย้าหลวงพ่อฯ และกล่าวกับญาติโยมทั้งกุฏิว่า **เรากับท่านเจ้าคุณนี่สนิทกันมาตั้งแต่เป็นมหาเปรียญ เป็นลูกศิษย์ในพระอาจารย์เดียวกันคือหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** หลวงตาก็บอกเสมอว่าเดี๋ยวนี้ท่านไม่ยอมเป็นเพื่อนเราแล้ว ท่านให้เราเป็นอาจารย์แล้ว หลวงตาก็หยอกอีกท่านก็เงียบเรื่อยมา จนถึงตอนหนึ่งหลวงตาท่านถามหลวงพ่อว่านั่งเงียบๆ ไม่เห็นท่านเจ้าคุณพูดอะไร หลวงพ่อจึงตอบว่าอยากพูดอยากถามเหมือนกัน กลัวหลวงตาจะดุเอา หลวงตาบอกเลยว่าไม่เป็นไร ถามอะไรก็ได้ คุ้นเคยกันดีอยู่ หลวงพ่อยิงคำถามสุดยอดออกไปว่า

“อยากถามว่าหลวงตาฯ บวชมาตั้งนานแล้ว ไม่คิดจะสึกออกมาบ้างหรือ” หลวงตาฯ หันขวับเข้ามาหาหลวงพ่อฯ โอ้ย หาไม้มาตีปากท่านเจ้าคุณหน่อยสิถามอะไรนี่ฯ แต่หลังจากนั้นหลวงตาฯ ท่านก็เริ่มเทศน์กัณฑ์สำคัญสุดๆ ทีเดียว ผมจำได้ได้ว่าท่านเทศน์กันฑ์ที่มีทีเด็ดเหลือเกิน ท่านเรียงลำดับอริยภูมิให้เห็นละเอียดถี่ถ้วน ใช้เวลาเทศน์ประมาณ ๕๐ นาที ต้องถือว่าสุดยอด สาธุลั่นศาลาเลยทีเดียว นี่แหละครับหลวงพ่อเรา นี่แหละครับผู้มีภูมิปัญญา ท่านสามารถเปิดก๊อกน้ำธรรมของหลวงตาให้ไหลออกมาชโลมหัวใจลูกศิษย์ได้ในบัดดล

อีกเรื่องหนึ่ง หลวงตาขึ้นไปเชียงใหม่หลังจากเปิดพระวิหารหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต แล้วก็วางศิลาฤกษ์วิหารบูรพาจารย์ไว้ เมื่อสร้างเสร็จท่านก็เดินทางไปฉลองอีกคำรบหนึ่ง เมื่อตอนเย็นไปถึงท่านก็ไปเทศน์ที่พระวิหารหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เหมือนเช่นปฏิบัติเขาเรียกว่าสะพานหนู หลวงพ่อก็เดินไปด้วย แล้วหลวงพ่อท่านก็นั่งอยู่ที่ปะรำพิธีชั่วคราวด้านล่างหน้าวิหารจตุรมุขฯ รอหลวงตาอยู่ เมื่อหลวงตากราบรูปเหมือนหลวงปู่มั่นฯ ในวิหารหลังแรกเสร็จแล้วก็ลงมาเพื่อจะไปดูวิหารจตุรมุขฯ บรรจุอัฐิธาตุของพระอรหันต์ ๕๐ กว่าองค์ที่เพิ่งสร้างเสร็จ ผมพาท่านเดินขึ้นไป พอท่านเห็นรูปเหมือนของท่านที่เป็นหุ่นขี้ผึ้ง ท่านก็กล่าวถามด้วยเสียงดุว่านี่ขององค์ไหนนี่ ผมก็ตอบว่าขององค์หลวงตาเองแหละครับ ใครทำมาไว้นี่หา ผมต้องกราบเรียนท่านว่าคุณฐาวราฯ สร้างมาครับผม มันคล้ายๆ กับระเบิดถล่มเลยครับ ท่านตรงแน่วออกไปกราบหลวงพ่อพระพุทธพจน์ฯ ที่ตักเลยครับ และก็พูดขอโทษหลวงพ่อพระพุทธพจน์ฯ พร้อมเตือนสติพวกเราทั้งหลายว่า ลูกศิษย์เรามันเห็นเราเป็นวัวเป็นควาย

จูงจมูกเราทำในทุกสิ่งทุกอย่าง เอาเรามาเหยียบย่ำท่านเจ้าคุณได้อย่างไร ท่านยังอยู่ที่นี่ให้เคารพท่านนะ ธรรมเราเสมอกัน ว่าแล้วท่านก็หันมาบอกผมว่าให้เอาหุ่นขี้ผึ้งรูปเหมือนเราไปทิ้งข้ามรั้ววัดไปโน่นพร้อมชี้มือประกอบด้วย แล้วท่านก็ไปยกมือขึ้นไหว้ขอโทษหลวงพ่อพระพุทธพจน์ฯ ถึง ๓ ครั้ง ๓ คราา กราบขอโทษหลวงพ่อด้วยองค์ของท่านเอง นี่แหละครับธรรมกับธรรมมันเข้ากันได้ดี และความเคารพซึ่งกันแหละกันเป็นที่สุดๆ ไปเลย หลังจากนั้นรุ่งขึ้นมีลูกศิษย์หลายต่อหลายคนได้แนะนำให้คุณฐาวรานำพานดอกไม้ไปกราบขอขมาหลวงพ่อในทันที ตอนเช้าวันที่หลวงตาฯ จะเดินทางกลับ ได้มีโอกาสฉันจังหันร่วมกับหลวงพ่อฯ ที่วิหารบูรพาจารย์ฯ ด้วยปฏิภาณไหวพริบระดับครูบาอาจารย์ หลวงตาหันมาบอกกับหลวงพ่อว่า เรื่องเมื่อวานนี้ให้ช่วยจัดการนำหุ่นขี้ผึ้งหลวงตาไปทิ้งนอกวัดด้วย หลวงพ่อฯ หยุดนิ่งครู่หนึ่งก็พูดกับหลวงตาเป็นเชิงว่าอุดรธานีกับเชียงใหม่มันไกลกัน ลูกศิษย์ทางเชียงใหม่อยากกราบหลวงตา เมื่อคิดถึงก็ไม่ต้องเดินทางไกลหรอก มาที่วัดเจดีย์หลวงนี่ก็ได้ ฉะนั้นจึงขอรูปหล่อหุ่นขี้ผึ้งนี้ไว้เป็นที่สักการบูชายามไร้ที่พึ่งคิดถึงหลวงตาจะดีกว่า เอาไปทิ้งทำไม หลวงตาได้ยินดังนั้นบอกว่าแหม เรามันจนแต้มเสียแล้วต้องยอมท่านเจ้าคุณแล้ว นี่เห็นไหมครับว่าท่านใช้สติปัญญา และญาณของท่านกำหนดให้วิกฤตเป็นโอกาสได้อย่างเร็วพลันแค่ข้ามคืนเท่านั้นนะครับ

อัจฉริยภาพของหลวงพ่อ

อีกเรื่องหนึ่งที่น่าจารึกไว้ เมื่อหลวงตาเดินทางจากอุดรธานีไปงานฉลองวิหารหลวงปู่มั่นฯ ที่เชียงใหม่ ครั้นตอนค่ำเมื่อวันไปถึงบรรดาครูบาอาจารย์ลูกศิษย์หลวงพ่อพระพุทธพจน์ได้จัดให้มีงานพุทธาภิเศกพระพุทธเจ้าทันใจ เพื่อเฉลิมฉลองในงานวันครบอายุ ๘๖ ปี ได้จัดขึ้นที่วิหารหลวง เมื่อไปถึงได้กราบอาราธนาหลวงตาให้ขึ้นไปบนวิหารหลวง ซึ่งพระเถระทั้งหลายก็ได้พากันทำวัตรและขอขมากราบหลวงตาพร้อมกัน หลวงพ่อก็ได้นิมนต์หลวงตาจุดเทียนชัยเพื่อประกอบพิธีพุทธาภิเศก ซึ่งธรรมชาติขององค์หลวงตาท่านจะไม่ประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ง่ายๆ เพราะท่านเองไม่สนับสนุนเท่าใดนัก แต่เนื่องด้วยเพราะเป็นงานหลวงพ่อพระพุทธพจน์เท่านั้นท่านถึงทำให้ด้วยความนับถือธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งหาค่ามิได้จริงๆ ตกตอนค่ำอีกวันหนึ่งซึ่งเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนยี่ ตรงกับวันลอยกระทง ตอนเช้าฉลองวิหารหลวงปู่มั่นฯ เสร็จแล้ว ตอนค่ำคุณฐาวราหวั่งหลี ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์การดำเนินการวิหารหลวงปู่มั่นฯ และวิหารบูรพาจารย์ได้อาราธนานิมนต์หลวงตากับหลวงพ่อไปรับผ้าป่าช่วยชาติที่บ้านริมปิงของคุณฐาวราฯ เมื่อพระอาจารย์ ๒ องค์อยู่ด้วยกัน ลูกศิษย์ทั้งหลายทั้งปวงก็เกิดปิติสุขที่ได้เห็นและได้ฟังเรื่องเก่าๆ ตั้งแต่ยุคสมัยที่หลวงตามาอยู่วัดเจดีย์หลวงฯ ซึ่งทำให้ทั้ง ๒ องค์สนิทสนมกันตั้งแต่บัดนั้นเรื่อยมา

หลวงตาท่านเล่าถึง ครั้งหนึ่งหลวงพ่อได้นิมนต์หลวงตาไปบ้านหลวงพ่อที่ลำพูน ไปพักที่บ้านโยมแม่ของหลวงพ่อ ใช้การเดินทางด้วยเท้า ๒ วัน ไปฉันจังหันที่โยมแม่อุ้ยแสง แม่ของหลวงพ่อทำถวาย

หลวงตาท่านเล่าด้วยความจำที่ดีมาโดยตลอด และก็บอกว่า *"ท่านเจ้าคุณคือพระที่ดี ควรเอาแบบอย่าง เมื่อก่อนสนิทสนมกับเรามาก เป็นเพื่อนกัน เป็นมหาเปรียญมาด้วยกัน ตั้งแต่หนุ่มๆ ท่านเป็นพระใจดี ขี้เล่น พอไปหาเราที่บ้านตาดอีกทีหนึ่ง เราเล่นด้วยท่านไม่ยอมเล่นกับเรา ท่านยกให้เราเป็นอาจารย์เสียแล้ว"* หลวงตากล่าวด้วยความสนุกสนานอารมณ์ดี

ในวันนั้นเอง ทอดผ้าป่าเสร็จแล้วก็มีการจุดประทีปโคมไฟตะไล ไฟพะเนียง พลุชนิดต่างๆ มีการปล่อยโคมชนิดต่างๆ รวมทั้งจัดให้มีการลอยกระทง ตอนแรกเจ้าภาพนิมนต์หลวงตาไปลอยกระทง หลวงตาท่านเฉยหลายครั้ง จนกระทั่งหลวงพ่อกราบนิมนต์หลวงตาแล้วบอกด้วยเหตุผลว่า มันเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวลานนา มาถึงถิ่นแล้วขอให้ลูกหลานได้เห็นเป็นบุญตาด้วยเถิดไปด้วยกัน เมื่อฟังจบหลวงตาก็เอ่ยขึ้นว่า เอาอย่างนั้นเหรอ ท่านเจ้าคุณว่าอะไรเราก็เอาตามเหตุตามผล พระอริยเจ้า ๒ องค์เดินจูงกันลงไปที่ท่าน้ำเพื่อลอยกระทง ให้ความเป็นศิริมงคลแก่ชนทุกหมู่เหล่าที่มากันอย่างเนืองแน่น เป็นภาพที่ติดตาตรึงใจลูกศิษย์ทั้งหลาย รวมทั้งเป็นศิริมงคลอันสูงสุดของชาวเชียงใหม่ด้วย เพราะด้วยเหตุผลที่ว่าเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองแห่งเทวบุตรเทวดาพระยาอินทร์พรหมทุกชั้น เป็นเมืองแห่งสัปปายะเหมาะสำหรับมาหาที่ปฏิบัติภาวนา ครูบาอาจารย์นับแต่หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ก็ได้เห็นธรรมที่เมืองนี้ รวมพระอาจารย์ลูกศิษย์ที่เป็นกองทัพธรรมสายหลวงปู่มั่นฯ หลายองค์มากมาย มีอยู่ตอนหนึ่งหลวงตาท่านได้กล่าวยกย่องหลวงปู่มั่นฯ และลูกศิษย์ที่เห็นธรรมอยู่เชียงใหม่อีกหลายๆ องค์ หลวงพ่อเลยกล่าวขึ้นเบาๆ ว่ายังมีอีกองค์คือหลวงตามหาบัวฯ หลวงตาท่าน

เลยเคาะกระโถนเสียงลั่นบอกท่านเจ้าคุณนี่กระเช้าดีเหลือเกิน หัวเราะลั่นกันเลย นี่คืออีกส่วนหนึ่งคำเทศน์ของหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ที่เคยเทศน์ไว้ ณ วัดเจดีย์หลวง

คำยกย่องหลวงพ่อฯ ที่หลวงตามหาบัวฯ ได้เทศน์ไว้เมื่อคราวที่ไปฉลองศาลาและการสร้างวัดใหม่ ที่วัดป่าศาลาปางสัก อ.ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นวัดสายกรรมฐานหลวงปู่มั่นฯ ดร.วินัย และคุณจรรยา ศิริกุล พร้อมครอบครัวสร้างถวายแด่พระอริยเจ้าทั้ง ๒ องค์ โดยมูลเหตุหลวงพ่อเองก็มีความประสงค์จะให้เกิดวัดป่าล้อมๆ เชียงใหม่ไว้บ้าง เพราะท่านสนับสนุนให้มีวัดสายหลวงปู่มั่นฯ ในภาคเหนือเยอะๆ เพื่อจะได้ให้คนมาปฏิบัติธรรม หลวงตาท่านเทศน์ตอนหนึ่งหลังจากฉันจังหันในวันนั้นว่า *"พระกรรมฐานสายหลวงปู่มั่นฯ ในภาคเหนือของเรานี่ก็ได้อาศัยบารมีของท่านเจ้าคุณฯ นี่แหละ ที่ได้ช่วยเกื้อหนุนจุนเจือเอื้อเฟื้อให้อยู่ได้ทั้งหมด นี่ถ้าไม่มีองค์นี้* (พร้อมชี้มือไปใกล้ๆ ที่หลวงพ่อนั่งอยู่) *อยู่ไม่ได้จริงๆ ลัทธิอื่นมันคอยเข้าแทรกเข้าซึมอยู่นะ เป็นบุญของพระที่ได้มาอาศัยท่านนะ"*

มีหลายๆ ครั้งที่หลวงตามหาบัวท่านได้พูดถึงหรือกล่าวถึงหลวงพ่อ ในเรื่องความเป็นพระที่มีอารมณ์ดีตลกในธรรมอยู่เรื่อยๆ คำพูดหลวงพ่อจะแฝงด้วยธรรมไปโดยตลอด จนต้องนำกลับมานึกย้อนไปถึงอดีตตั้งแต่เราเป็นเด็กจนแก่ จนได้เห็นสัจธรรมเพราะหลวงพ่อท่านมีคติธรรมแฝงด้วยชาดกที่หลวงพ่อจะแสดงเทศนาธรรมให้พวกเราชาวลูกศิษย์ โดยเฉพาะชาวเมตตาศึกษาได้รับฟังในพระวิหารหลวงเป็นกิจวัตร หลังจากทำวัตรสวดมนต์แล้วพวกเราทั้งหลายสายตาก็เพ่งมองไปยังพระอัฐฐารสและองค์หลวงพ่อ

แล้วนึกย้อนเข้าไปเสมือนหนึ่งไปนั่งอยู่ในป่ารกชัฏหรืออยู่ในสมัยพุทธกาลจริงๆ มันได้บรรยากาศเช่นนั้นจริงๆ ท่านสามารถจูงหัวใจลูกศิษย์ตกอยู่ในภวังค์ความเงียบและสมาธิเบื้องต้นได้ ท่ามกลางลูกศิษย์ ๑๐๐ กว่าชีวิตที่เหมือนลิงกันเกือบทุกคน ทางกายภาพก็ใช้ระเบียบวินัยไม้ตะพดควบคุม ทางจิตใจก็ใช้กระแสของธรรมแผ่เมตตาผ่านทางเทศนาธรรมของหลวงพ่อ ช่างน่าอัศจรรย์จริงอานุภาพของผู้ทรงธรรม นี่คือของจริงที่พวกเราลูกศิษย์ปฏิเสธไม่ได้ เรามองหลวงพ่อของเรา ท่านจะมีความสง่างามทั้งภายนอกภายในกระจ่างสว่างอยู่กับธรรมตลอดเสมอ เวลาท่านอบรมสั่งสอน ศิษย์ต้องกำหนดให้ใจเป็นสมาธิด้วยความสงบ ส่งเสียงคุยกันไม่ได้ ต้องตั้งมั่นฟังธรรมด้วยความเรียบร้อย บางครั้งผมได้ตามไปงานเทศนาต่างๆ นอกวัด สิ่งหนึ่งที่เห็นเด่นชัดคือเวลาหลวงพ่อแสดงธรรมถ้ามีผู้คนนั่งคุยกัน หลวงพ่อจะหยุดเทศน์ทันที และก้าวลงจากธรรมาสน์ คว้าย่ามได้กลับวัดทันที นี่คือหลวงพ่อที่แท้จริง ท่านเย็นและนิ่งจนเหมือนลำธารในหุบเขา เห็นแล้วก็เกิดปิติสุข มีมุขตลกในหลายๆเรื่อง นิทานก้อม (สั้นๆ) ก็เยอะ ในยุคที่พวกเราเป็นนักเรียนก็ต้องหูตาไวว่าหลวงพ่อจะเดินมาตอนไหน เพราะนั่นหมายความว่าความซุกซนหรือการเล่นอะไรที่เป็นสิ่งพิเรนทร์นอกกฎกติกาของโรงเรียนจะต้องถูกลงโทษในทันทีไม่มีข้อแม้ ฉะนั้นก็จะอธิษฐานในใจอยู่เสมอว่าหลวงพ่ออย่าเพิ่งมา หรืออยากจะให้หลวงพ่ออยู่ที่กุฏินานๆ หรือให้มีแขกมาเยี่ยมหลวงพ่อเยอะๆ พวกเราจะได้เล่นสบายๆ เต็มที่ แต่มานึกถึงวันนี้มันสายเสียแล้ว อยากเห็นหลวงพ่ออยู่ตลอดเวลาทุกนาที

เมตตาธรรมของหลวงพ่อ

ความมีเมตตาธรรมที่หลวงพ่อได้ประพฤติปฏิบัติมาตราบที่ผมได้เริ่มชีวิตที่โรงเรียนก็ชื่อเมตตาศึกษา โดยหลวงพ่ออุปภัมถ์ค้ำจุนมาถึงบัดนี้ ความมีเมตตาต่อเด็กนักเรียน คนยากจน ชาวเขา ชาวบ้าน พระเณรเถรชี สัตว์ทุกชนิดไม่มีประมาณ เด็กชาวเขาต้องเอามาบวชแข่งกับการแย่งชิงของศาสนาอื่น เด็กชาวเมืองยากจนให้มีที่เรียนและฝึกอาชีพพร้อม สังเกตได้ตอนฉันไม่ว่าเช้าหรือเพลใครไปกราบก็ต้องได้ของกินติดมือมา ไม่เคยเก็บของ แจกหมด ไปงานศพต้องถือผ้าไตรติดตัวไปทำบุญกับเจ้าภาพ ไม่ว่าจะยากดีมีจนเท่าเทียมกันหมด แต่ถ้าได้นั่งเทศน์บนธรรมาสน์แล้วเป็นอันได้เรื่องถ้าศรัทธาญาติโยมมัวแต่คุยกัน ไม่นั่งฟังด้วยสติปัญญา บางครั้งคว้าถุงย่ามเดินกลับวัดไม่ต้องบอกกล่าวเลย ไม่ชักสีหน้าแห่งความโกรธ มีแต่สติปัญญาแห่งธรรมทั้งนั้นทุกกาหลเวลา เขียนหนังสือยามว่าง อัดเทปส่งสถานีวิทยุ อบรมพระ บ่มนิสัยมนุษย์ บทกลอนเป็นปรัชญาแห่งธรรมสุดจะพรรณนา รับนิมนต์ให้กับชนทุกชั้นลูกศิษย์มีทุกระดับตั้งแต่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเชื้อพระวงศ์ ผู้พิพากษาแพทย์พยาบาล ตำรวจทหาร ครูบาอาจารย์ นักการเมือง พ่อค้าวานิชย์ นักธุรกิจทุกชนิด ชาวไร่ชาวนา กรรมกรรับจ้าง เศรษฐีกฎุมพี มีทุกประเภท ฯลฯ ด้วยหลวงพ่อมีคุณูปการกับทุกวงการ

นี่แหละครับ ครูบาอาจารย์ระดับชั้นยอดของประเทศไทยนี่ทำให้ผมเป็นมนุษย์ที่เต็มรูปแบบจริงๆ เป็นจริงๆ ครับ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่ผมนำมาเขียนสู่ท่านทั้งหลายมันประสบมาแล้วจากความเป็นจริง นี่คือ หลวงพ่อในลมหายใจของผม ขอสืบสายธรรม

นำไปใช้ในชีวิตตลอดไปมิรู้เลือนจริงๆ กระผมจึงขอไว้อาลัยด้วยลมหายใจของผมที่มีต่อหลวงพ่อ ขอปวารณาไว้ว่าผมได้นำโรงเรียนเมตตาศึกษาเข้าถวายไว้ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผมได้ดำเนินการในทุกเรื่องที่เป็นมรดกของหลวงพ่อเพื่อสืบสานเจตนารมณ์ขององค์ท่าน โดยหลวงพ่อผูกพันในสองสิ่งใหญ่ๆ คืออย่างแรกคือ **วัดเจดีย์หลวง** เพราะหลวงพ่อได้ถือกำเนิดในทางธรรม ณ สถานที่แห่งนี้ จึงมีความรักและผูกพันกับวัดเจดีย์หลวงอย่างมากมายมหาศาล ต้องการให้เป็นวัดที่แท้จริง ต้องการสร้างพระให้เป็นพระ สร้างคนให้เป็นคน หลวงพ่อไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องของการก่อสร้างใดๆ ซึ่งอย่างแรกนี้วัดเจดีย์หลวงก็ได้มีสิ่งปลูกสร้างและโบสถ์วิหารที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมพอแล้ว

เหลืออย่างที่สองคือ **โรงเรียนเมตตาศึกษา** ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิเมตตาศึกษาซึ่งหลวงพ่อเป็นองค์ประธาน สร้างโรงเรียนเมตตาศึกษามาจะครบ ๕๐ ปี ในปี ๒๕๕๒ สร้างคนที่มีคุณภาพมากกว่า ๒,๐๐๐ คน โดยการสร้างที่ไม่มีค่าใช้จ่ายต่อหัวเลย หลวงพ่อหาเงินเองทุกอย่าง หาโดยการเทศน์อบรมคน อบรมพระ จนเกิดมีปฏิกิริยาลูกโซ่ว่าเป็นพระนักเทศน์อันดับหนึ่งในภาคเหนือ ตลอดจนเกิดลูกศิษย์เพิ่มมากขึ้นทั่วประเทศ เลยเกิดเป็นแรงศรัทธามีผู้ให้ทุนสร้างอาคารเรียน แม้กระทั่งไกลโพ้นมาจากญี่ปุ่นก็ยังมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวหลวงพ่อ รวมทั้งญาติโยมลูกศิษย์ทั้งหลายที่ไกลที่ใกล้ นำปัจจัยมาถวายให้แก่หลวงพ่อเพื่อสมทบทุนมอบให้เป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เด็กรวมทั้งจ้างครูสอน นี่คือแรงบันดาลใจที่ทำให้ผมได้กราบเรียนหลวงพ่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ต้องถวาย

โรงเรียนเมตตาศึกษาเข้าไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพราะได้เล็งเห็นถึงกาลข้างหน้าแล้ว โดยร่างหนังสือให้หลวงพ่อลงนามกราบบังคมทูลฯ ผ่าน **อาจารย์หมอเกษม วัฒนชัย** เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และหลวงพ่อได้เขียนพินัยกรรมให้ผมไว้เป็นการส่วนตัวอีกต่างหาก เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เพื่อยืนยันความปรารถนาของหลวงพ่อกับข้าพเจ้าให้ตรงกัน วันเดียวกันกับที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคารในโรงเรียนเมตตาศึกษา และพระองค์ได้ทรงกราบสนทนากับองค์หลวงพ่อฯ ถึง ๒ ครั้ง ๒ ครา ในขณะเดียวกันในวันนั้นเอง หลังจากนั้นเองหลวงพ่อก็เริ่มมีอาการอาพาธที่เริ่มทรุดลงในทุกขณะ โดยนับว่าเป็นบุญอย่างเหลือคณานับ ที่เรื่องที่ข้าพเจ้าได้นำเรื่องขอให้องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับโรงเรียนเมตตาศึกษาไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้วยเดชะบุญบารมีของหลวงพ่อได้พบกับคุณชาย **มรว.ดร.ชยธวัช ศรีธวัช** ซึ่งเป็นลูกศิษย์ **ท่านอาจารย์ทุย** วัดป่าดานวิเวก จ.หนองคาย ซึ่งเป็นน้าของราชเลขานุการในพระองค์ คือ **ท่านผู้หญิงอารยา พิบูลนครินทร์** ให้ทรงทราบอาการอาพาธของหลวงพ่ออยู่อย่างสม่ำเสมอ และขอพระองค์ทรงรับโรงเรียนเมตตาศึกษาไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ในช่วงที่หลวงพ่อท่านอาพาธหนักอยู่เพื่อเป็นกำลังใจให้หลวงพ่อ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ พระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าลงมา ผมจึงได้รีบนำหนังสือดังกล่าวขึ้นเครื่องบินไปกราบหลวงพ่อด้วยตนเองที่ รพ.มหาราชนครเชียงใหม่ ขณะที่หลวงพ่อได้พักรักษาตัวอยู่ที่ชั้น ๑๑ ตึกสุจิณโณ และได้อ่านให้หลวงพ่อฟัง

ด้วยความปลื้มปิติอย่างหาที่เปรียบมิได้ หลวงพ่อจับมือของข้าพเจ้าทั้ง ๒ ข้าง ไปวางไว้บนหน้าอกแล้วก็พยักหน้า น้ำตาคลอเบ้า กล่าวถ้อยคำไว้ตอนหนึ่งว่า **หลวงพ่อไม่ได้ผิดหวังกับลูกศิษย์คนนี้เลย ใช้ได้ในทุกเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผล** ข้าพเจ้าก็อดที่จะตื้นตันใจไม่ได้เช่นกัน เหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นก่อนหลวงพ่อจะละสังขารไม่ถึง ๒ เดือนจริงๆ จึงเห็นได้ว่าหลวงพ่อไม่ห่วงอันใดแล้ว ข้าพเจ้าก็เลยกราบเท้าหลวงพ่อในขณะนั้น ปวารณาไว้เลยว่าจะไม่ทอดทิ้งเมตตาศึกษาตลอดไปเท่าที่ยังมีชีวิต ที่ได้มีอยู่มีกินทุกวันนี้ก็ด้วย **พระอาจารย์หลวงพ่อพระพุทธพจน์วราภรณ์ : หลวงปู่จันทร์ กุสโล** นี่ครับ และวาระสุดท้ายของหลวงพ่อก็มาถึง

วาระสุดท้ายของหลวงพ่อ

ในช่วงระยะเวลาที่หลวงพ่อก้าวเข้าสู่เลขเกือบ ๘๐ ปี ผมได้มีโอกาสสนองรับใช้ใกล้ชิดหลวงพ่ออยู่พอสมควร ก็มีทั้งญาติโยมที่เป็นทั้งพระทั้งฆราวาสต่างก็เข้ามาถวายตัวรับใช้หลวงพ่อมากมายขึ้นตามลำดับ เนื่องด้วยความมีศีล มีคุณธรรมเต็มตัวของหลวงพ่อประกอบกับการที่หลวงพ่อได้มีคุณูปการในด้านต่างๆ ต่อวงการสงฆ์และวงการศึกษาหลายๆ ระดับในเชียงใหม่และใกล้เคียง บางทีก็ไกลถึงภาคใต้ อีสาน กทม. (โดยเฉพาะต้องขอยกย่องพระ ๒ รูป ที่คือลมหายใจของหลวงพ่อคือ **พระครูมหาอัมพร** และ **พระครูทรัพย์** ส่วนโยมอุปัฏฐากที่ต้องจารึกชื่อไว้คือ **คุณเกียรติชัย อาจารย์อุดม อาจารย์อาจ อาจารย์เจริญฯ** และ **ศิษย์เมตตาศึกษาทุกๆ คน**)

หลวงพ่อก็ได้ไปโปรดเมตตาถึงที่ในทุกทาง จนกระทั่งวาระสุดท้ายที่กรุงเทพมหานครมางานที่วัดบวรฯ หลังจากนั้นมาโปรดลูกศิษย์ที่พักสงฆ์สุจจิตราเป็นครั้งสุดท้ายของภารกิจในกรุงเทพฯ ซึ่งหลวงพ่อได้ปฏิบัติเช่นนี้มาโดยตลอด รวมทั้งลูกศิษย์ที่มีอยู่ดาษดื่น เช่น วัดพระราม ๙ วัดตรีทศเทพ วัดเทพศิรินทร์ วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดช่องลม (พัทยา) วัดญาณสังวราราม (ชลบุรี) ซึ่งที่หลวงพ่อได้โปรดเมตตาลูกศิษย์ขนาดนี้ก็เพราะความมีน้ำใจ ไม่ใฝ่หาลาภสักการะใดๆ เพราะหลวงพ่อของผมที่บันทึกไว้ในหัวใจเต็มเปี่ยมทุกวันนี้ก็มีแต่สวากขาตธรรมที่ครองธาตุครองขันธุ์หลวงพ่อมาตลอด คือ เมตตาธรรมกับคนทุกชั้นวรรณะ กรุณาคุณแก่ผู้ด้อยโอกาส มุทิตาธรรมกับผู้ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในทุกกาลทุกเมื่อ และหลวงพ่อก็มีขันติธรรมในทุกโอกาสที่พบกับสิ่งเลวร้ายและวิกฤติการณ์ และแสดงธรรมให้แก่ผู้ต้องการธรรมโดยตลอด

หลวงพ่อมีโรคประจำตัวคือปอดไม่แข็งแรง จะมีการหายใจติดขัดอยู่เสมอๆ เพราะท่านมีร่างกายที่ผอมกว่าคนทั่วไป เข้าออกโรงพยาบาลในช่วง ๓ ปีก่อนหน้าที่จะละสังขารคือประมาณปี ๒๕๔๘ ช่วงปี ๒๕๔๙ เกิดวิกฤติในอาการอาพาธของท่านๆ เกือบจะทิ้งพวกเราไปแล้วครั้งหนึ่ง แต่ด้วยบุญกุศลที่หลวงพ่อสร้างไว้จึงอยู่มาได้ถึง ๙๑ เพราะวิหารหลวงยังไม่ลุล่วง โรงเรียนเมตตายังขาดผู้อุปถัมภ์ ในโอกาส ๓ ปีหลังผมได้ขึ้นมาหาหลวงพ่อที่เชียงใหม่เกือบทุกเดือนเพื่อเฝ้าหลวงพ่อ พอไปถึงก็นอนเฝ้าที่กุฏิตลอดจนกลับ ทำเช่นนี้ในเกือบทุกครั้งทุกครา **สิ่งที่หลวงพ่อผูกพันอย่างยิ่งก็คือโรงเรียนเมตตาศึกษากับวัดเจดีย์หลวง** แต่วัดยังมีพระสงฆ์องค์เจ้าที่เป็นลูกศิษย์เยอะแยะไปหมด จวบกระทั่งว่าการดูแลวัดนั้นอยู่ตัว

ทั้งความเก่าแก่และเป็นปึกแผ่น ลูกศิษย์ศรัทธาญาติโยมแน่นแฟ้น ราชการดูแลอีกต่างหาก แต่ส่วนโรงเรียนซึ่งมูลนิธิเมตตาศึกษาที่หลวงพ่อเป็นประธานนั้น ท่านเป็นห่วงอย่างมาก ว่าถ้าหากหลวงพ่อละสังขารแล้วใครจะดูแล

วันในช่วงสำคัญที่สุดท้ายของหลวงพ่อก็มาถึง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๑ ผมนั่งเครื่องบินไปเชียงใหม่ในตอนเช้าด้วยรู้แล้วว่าหลวงพ่ออยู่ในวาระใด พอผมไปถึงก็เข้าไปกราบหลวงพ่อในห้อง ไอ ซี ยู พอได้เข้าใกล้หลวงพ่อ ก็รู้แล้วว่าหลวงพ่อของผมเริ่มนับถอยหลังแล้วครับ ได้ปรึกษาพระครูมหาอัมพรซึ่งเป็นพระอุปัฏฐากใกล้ชิดที่รู้เกี่ยวกับหลวงพ่อทุกเรื่อง ผมก็ได้ขอให้นำหลวงพ่อกลับวัดทันที ซึ่งพระอุปัฏฐากเองก็ได้เห็นด้วย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เห็นว่าท่านอยากนำหลวงพ่อกลับวัด นอกเหนือจากทุกครั้งที่อยากรั้งไว้ที่โรงพยาบาล โดยให้เหตุผลว่าหลวงพ่อเขียนกระดาษว่าอยากกลับวัด แต่ก็มีการคัดค้านจากคณะแพทย์ของ รพ.มหาราช ซึ่งอยู่ในคณะแพทย์ศาสตร์สวนดอก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยให้เหตุผลว่าถ้านำกลับจะไม่มีเครื่องมือดูแลหลวงพ่อเหมือนอยู่ รพ. โดยจะเป็นเรื่องใหญ่ในเรื่องค่าใช้จ่ายและการดำเนินการทั้งหมด และเรื่องของคณะสงฆ์ยังไม่มีท่านใดกล้าตัดสินใจ ผมยืนยันว่าสำหรับหลวงพ่อไม่มีอะไรยิ่งใหญ่กว่าสิ่งที่หลวงพ่อได้สั่งสมบุญบารมีให้ชาวโลกได้ประจักษ์ ประการแรกเรื่องของสงฆ์จึงได้โทรศัพท์แจ้งข่าวขอความเห็นไปยัง พระอาจารย์หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านตาด ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ในสายกรรมฐานศิษย์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และเป็นพระที่หลวงพ่อให้ความเคารพมาโดยตลอด ซึ่งหลวงตาท่านได้ตอบกลับมาโดยทันทีว่าให้นำหลวงพ่อกลับวัดโดยทันที เพราะ

ความปรารถนาในขั้นสุดท้ายของพระอริยสงฆ์คือ ละสังขารในที่ควร คือกุฏิท่านภายในวัดนั่นเอง เมื่อผมได้รับความเห็นชอบเช่นนี้ จึงนำมาแจ้งให้ **ท่านเจ้าคุณพุทธิสารโสภณ** เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน (ธรรมยุต) ซึ่งเป็นประธานสงฆ์และลูกศิษย์ทราบในเรื่องนี้ และก็ได้ตกลงจะนำกลับวัด แต่หน้าที่ของผมได้กราบเรียนให้ ฯพณฯ องคมนตรีอาจารย์เกษม วัฒนชัย ซึ่งเป็นลูกศิษย์หลวงพ่ออีกท่านหนึ่ง ว่าขอให้ท่านได้โปรดดำเนินการในส่วนของแพทย์พยาบาลและเครื่องมือแพทย์ หลังจากนั้นก็ได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง โดยท่านได้แจ้งให้คณบดีคณะแพทย์ศาสตร์ รศ.นพ.นิเวศน์ฯ และคณะก็ได้ดำเนินการอย่างเร่งด่วนในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ นำเครื่องมือแพทย์มาติดตั้งในห้องที่กุฏิหลวงพ่อ เปรียบดังห้อง ไอ ซี ยู ขนาดย่อม พร้อมทั้งแพทย์พยาบาล เจ้าหน้าที่ครบทีมตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ - ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เมื่อหลวงพ่อกลับมาอยู่ที่วัดแล้ว ก็มีพระสงฆ์องค์เจ้า ศิษยานุศิษย์ทั่วสารทิศหลั่งไหลกันมาเยี่ยมโดยไม่ขาดสาย ซึ่งผมเองก็ได้กลับ กทม. ไปทำธุรกิจบ้างบางวันและก็มาเชียงใหม่อยู่โดยตลอด จนช่วงสุดท้ายมาอยู่เพื่อปฏิบัติเฝ้าหลวงพ่อในช่วงสำคัญของชีวิตกระผมเองซึ่งยากที่ลืมเลือนตั้งแต่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑ จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เวลา ๑๘.๓๓ น. ที่ลมหายใจของหลวงพ่อหยุดลงอย่างสมบูรณ์ที่สุดของอริยเจ้าแห่งล้านนา ผู้ที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างของศิษย์ทั้งหลาย โดยเสียงระฆังของวัดเริ่มดังขึ้นเพื่อบอกเวลาเย็นจนค่อยๆ หยุด นกกาและสรรพสัตว์ทั้งหลายพากันบินเข้าร่มไม้ สายฝนเริ่มสาดละอองลงมา เปรียบดั่งธรรมชาติจะแสดงความอาลัย สัตว์เริ่มรู้ว่าที่พึ่งกำลังจะสิ้นไป เทพเทวา อินทร์พรหมหลั่งน้ำตาอาลัยเป็น

สายฝน ลมโบกสะบัดในบัดดลเพื่อแสดงถึงมรณานุสติให้โลกได้รับรู้ว่าเมื่อมีเกิดก็มีดับเป็นอมตนิรันดร์กาล สร้างบรรยากาศเยือกเย็นขึ้นฉับพลัน ดังธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งหลวงพ่อได้เทศน์ไว้อยู่อย่างเสมอว่า เมื่ออยู่ก็ให้มีคนรัก จากไปให้เขาคิดถึง สร้างความดีไว้เป็นอาภรณ์ประดับกายไม่ไร้ค่าเมื่อตายจากโลกนี้ไป หลวงพ่อให้ยึดศีล ๕ ไว้จะได้มีกินมีใช้ตลอดไป หลวงพ่อผู้เป็นที่รักและคิดถึงของชนทุกหมู่เหล่า จากไปเหลือไว้ซึ่งบารมีธรรมอันยิ่งใหญ่หาใดเปรียบได้ ให้ลูกศิษย์ได้ดื่มกินในอรรถรสแห่งธรรมอย่างไม่มีวันเหือดแห้งตลอดไปในชีวิต พระสงฆ์ที่เป็นศิษย์รวมทั้งฆราวาสที่รายล้อมเตียงนอนของหลวงพ่อได้เริ่มสวดมนต์นำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์เป็นวิมุติธรรมนำหลวงพ่อเข้าสู่อุปาทิเสสนิพพาน **ท่านอาจารย์อารยวังโส** ศิษย์เอกของหลวงพ่อ ท่านเขียนคำอาลัยไว้อย่างงดงามตอนหนึ่งว่า *"แน่นอนการเกิดขึ้นตั้งอยู่แตกดับ เป็นเรื่องปกติของสัตว์โลกทั้งหลาย แม้จะคุ้นเคยกับความตาย แต่ความสังเวชใจก็ย่อมเกิดขึ้น จนให้เกิดความนิพพิทาหรือเบื่อหน่ายในความเกิด-ดับบนเงื่อนไขของกฎธรรมชาติที่ปรากฏมีจริงอยู่คือ **ความเป็นอนัตตา**"* อันเป็นการล่วงลับดับขันธ์ของศิษย์พระพุทธองค์ เป็นพระสุปฏิปันโนผู้มีศีลาจารยวัตรอันงดงาม ไม่มีด่างพร้อยตลอด ๗๑ พรรษาในการครองสมณเพศ เป็นพระผู้มีแต่ให้จากไปอย่างยิ่งใหญ่

สาธุ สาธุ สาธุ มหาเถเร ปะมาเทนะ ทะวารัตตะเยนะ กะตัง สัพพัง อะปะราธัง ขะมะตุ โน ภันเต

ขอกราบแนบแทบเท้าด้วยลมหายใจของข้าพเจ้าที่มีอยู่ ณ บัดนี้ว่า บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอสืบสานปณิธานที่หลวงพ่อได้ตั้งใจไว้

ให้สำเร็จโดยทุกประการ

โดยที่ผมมารู้ภายหลังว่าได้มีการกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ทรงทราบในทุกระยะของอาการอาพาธช่วงสุดท้ายของหลวงพ่อ (ตามเอกสาร) จึงขอบันทึกไว้ในการอนุโมทนาสาธุในการสร้างกุศลผลบุญครั้งยิ่งใหญ่ ให้สมกับบุญบารมีหลวงพ่อที่ทำไว้แด่ทุกท่านทุกคนด้วย

ธรรมจากใจของหลวงพ่อ

การมองโลก

- ทุกอย่างมีมากกว่า ๒ ด้านเสมอ
- ถูกด่าเพราะทำงานถือว่าดี อย่างน้อยก็ดีกว่าไม่มีใครด่าเพราะไม่ทำอะไรเลย
- การทำอะไรต้องรู้จักแยกแยะตัวปัญหา อย่ามองปัญหาแบบองค์รวมแล้วแก้ไขด้วยมาตรฐานแห่งความเข้าใจเดียว
- จงอย่าเข้าใจว่าคอหยักๆ ก็สักว่าคนไปทั้งหมด ที่เห็นว่าคนนั่นไม่ได้เป็นคนไปทั้งหมดหรอก เพราะคำว่ามนุษย์นั้นหมายถึง ผู้มีใจสูง ผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และมิใช่ประโยชน์ ผู้เป็นเหล่ากอของผู้รู้ ผู้มีใจฝึกแล้ว คือมีชีวิตประกอบด้วยศีล ๕ และธรรม ๕ หรือกุศลกรรมบท ๑๐ ประการ เรียกว่า มนุสสภูโต

ส่วนมนุษย์ครึ่งมนุษย์หรือมนุษย์เทียมมี ๓ ประเภท คือ

๑. **มนุสสเนรยิโก** มนุษย์สัตว์นรก พวกนี้ดุร้าย หยาบคาย ฆ่าข่มขืน ปล้นสะดม เป็นต้น

๒. **มนสสเปโต** มนุษย์เปรต พวกโลภมาก ตัณหาจัด อิจฉาริษยา ลักเล็กขโมยน้อย ตีชิงวิ่งราว เป็นต้น

๓. **มนุสสติรัจฉาโน** มนุษย์เดรัจฉาน พวกนี้มีความหลงมาก ไม่รู้จักบาปบุญ คุณโทษ ขวางศีลขวางธรรม ติดยาเสพติด ไม่รู้คุณพ่อคุณแม่ คุณครูบาอาจารย์ ประพฤติทางกาย วาจาใจผิดไปจากทำนองคลองธรรม เรียกมนุษยเดรัจฉาน

มนุษย์แท้มี ๒ ประเภท

๑. **มนสสมนุสโส** มนุษย์ประเภทให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นชายจริง หญิงแท้

๒. **มนุสสเทโว** เป็นมนุษย์เหนือมนุษย์ คือมนุษย์เทวดา มนุษย์ผู้มีศีล ๕ เป็นนิตย์ พร้อมทั้งเจริญทาน ศีลภาวนาอยู่ตลอด มีความละอายบาป มีโอตตัปปะ มีการให้ทานฟังธรรม ดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม เป็นคนเต็มคน ชายจริง หญิงแท้ ไหว้พระสวดมนต์ฟังเทศน์ ประกอบด้วยเทวธรรม ๗ ประการ คือ
   ๑. บำรุงมารดาบิดา
   ๒. อ่อนน้อมถ่อมตนผู้เจริญในตระกูล (ผู้ใหญ่)
   ๓. พูดจาไพเราะ
   ๔. ละความส่อเสียด
   ๕. ละความตระหนี่
   ๖. รักษาความสัตย์
   ๗. ไม่โกรธ

เกิดมาแล้วใช่จะเต็มคนทุกคนไป คนเราเลือกเกิด เลือกตายไม่ได้ แต่เลือกที่จะอยู่ที่จะเป็นได้

แมลงเม่าเข้ากองไฟ

หน้าฝนจะเห็นสัตว์ชนิดหนึ่งชอบบินเข้ากองไฟ มันคงเห็นไฟสวยงาม เพราะมันเป็นสัตว์มันไม่รู้ ถ้ามันรู้มันคงไม่บินเข้าไปตาย น่าสงสารแท้

มีมนุษย์จำนวนไม่น้อย ที่ประพฤติตัวเหมือนแมลงเม่า ไม่รู้จักความเสื่อม ความเจริญ หมกมุ่นอยู่กับอบายมุขเข้าใจว่าเป็นความสุข ใช้ชีวิตเข้าบาร์เข้าบ่อน สรวลเสเฮฮาไปวันหนึ่งๆ ดื่มสุรากัญชายาฝิ่น เล่นการพนัน ผู้ที่เล่นการพนัน ในยามได้ก็ติดใจ อยากได้มากๆ เล่นแล้วเล่นซ้ำอีก กลับเป็นเสีย เล่นเสียแล้วอยากได้คืนเล่นซ้ำอีก ยิ่งเสียมากขึ้น บางคนเล่นจนเพลิน หมดเงินแล้วยอมเสียสละเสื้อผ้าที่นุ่ง เหลือแต่กางเกงในเดินกลับบ้านด้วยหน้าตาที่โศกเศร้า โบราณสอนว่า ไฟไหม้ก็ยังเหลือแผ่นดิน อบายมันกินไม่มีแม้แผ่นดินจะอยู่

ความจน

๑. **จนเพราะไม่มี** เพราะขัดข้องขัดสนเป็นต้นเหตุ ต้องแก้ที่เศรษฐกิจ ด้วยทำให้มี

๒. **จนเพราะไม่พอ** ความที่คนไม่รู้จักเต็ม สภาพจิตพร่องอยู่เป็นนิตย์ ต้องแก้ที่ใจ ด้วยรู้จักพอใจ รู้จักพอดี มีจิตไม่โลภ

๓. **จนเพราะไม่เจียม** ความเป็นผู้ขาดมัตตัญญุตา ความเป็นผู้ไม่รู้จักประมาณตน ต้องแก้ที่ความรู้จักประมาณ

ให้รู้จักประมาณและประเมินตน อันตัวต่ำแล้วอย่าทำให้สูงศักดิ์

คติธรรม

- มหาวิทยาลัยที่จบยากที่สุดคือมหาวิทยาลัยชีวิต
- ไม่ตายคราวนี้ก็จะตายคราวหน้า
- รักมากเท่าไรก็ทุกข์เท่านั้น
- หมดอำนาจวาสนามิตรแท้จะปรากฏ
- วัฒนธรรมคือธรรมให้โลกเจริญ
- เงินซื้ออะไรไม่ได้ทุกอย่าง
- คนจริงกล้าเผชิญความจริง
- *ยิ่งหวง ยิ่งห่วง ยิ่งเหิน ยิ่งห่าง*
  ยิ่งขัง ยิ่งรั่ว ยิ่งเงียบ ยิ่งงำ
  ยิ่งพร่ำ ยิ่งเผย ยิ่งเฉย ยิ่งได้

ทำอย่างไรชีวิตจึงมีความสุข

๑. พยายามหางานทำ อย่าให้มีเวลาว่าง คนเกียจคร้านคือคนไม่มีงานทำ

๒. หัดทำใจให้ชอบคนอื่น ให้คิดว่าไม่มีใครที่จะเป็นคนดีเต็มร้อย
๓. หัดทำใจในสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยอมรับสภาพตามความเป็นจริงในงานนั้น
๔. หัดถือเอาประโยชน์จากสิ่งที่เราเห็นว่าไม่มีประโยชน์ เป็นโชคร้าย ให้เป็นโชคดี
๕. ถ้าเป็นปัญหาที่ยากที่สุด จะแก้ก็จงเผชิญอย่างกล้าหาญ เมื่อเราพยายามทำดีแล้วยังล้มเหลวอีก ให้ถือเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต
๖. เพลียกายให้พักผ่อน เพลียใจให้ออกกำลัง (อาหารดี อุจาระดี ออกกำลังดี อากาศดี อารมณ์ดี)

ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์

ประโยชน์ที่เราจะได้ในปัจจุบันมี ๔ ประการ
๑. **อุฏฐานสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยความหมั่นขยัน
๒. **อารักขสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยการรักษา

มีสลึงพึงบรรจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดด้วยของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ
ให้เป็นมื้อเป็นคราวทั้งคาวหวาน

เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าเป็นปรากาล
จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดรันทดใจ

สัมปรายิกัตถประโยชน์

๑. **สัทธาสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยศรัทธา
๑.๑ กัมมสัทธา เชื่อกรรม
๑.๒ วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม
๑.๓ กัมมสกตาสัทธา เชื่อสัตว์มีกรรรม
๑.๔ ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
๒. **สีลสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยศีล
๓. **จาคสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยจาคะ

ให้ท่านท่านจักให้ ตอบสนอง
นบท่านท่านจักปอง นอบไหว้
รักท่านท่านจักครอง ความรักเรานา
สามสิ่งนี้เว้นไว้ แต่ผู้ทรชน

๔. **ปัญญาสัมปทา** สมบูรณ์ด้วยปัญญา
สมานัตตา ความมีตนเสมอ

สุภาษิตสอนใจ

❖ วาจาอ่อนหวาน เป็นสะพานเชื่อมญาติมิตร
วาจาหยาบคาย ทำลายญาติมิตร
วาจาหยาบ เป็นบาปทันตาเห็น

- เหล็กดัดได้ นิสัยดัดยาก

- อาชีพทำได้ตามเวลา การศึกษาทำได้ทุกโอกาส

- โลกนี้กว้างไกลสำหรับคนใจกว้าง
  โลกนี้เวิ้งว้างสำหรับคนใจแคบ

- กิจกรรมที่ดีย่อมมีความเปลี่ยนแปลง

- ความรู้เสมอปราชญ์ ความฉลาดล้ำสามัญชน

- วาจาสุภาษิต สร้างมิตรไมตรี
  วาจาผี อัปรีย์จัญไร
  วาจาอ่อนหวาน ลูกหลานใกล้ชิด
  วาจาเป็นพิษ ญาติมิตรห่างไกล

- พระเดชดี พระคุณเด่น จึงจะเป็นผู้นำได้

- แสวงหาทรัพย์ด้วยการเสี่ยงทาย
  คือความขวนขวายของคนคิดสั้น

- ทำอะไรด้วยความโกรธ ทุกข์โทษจะตามมา

- พูดวาจาใดทิ่มแทงหัวใจเก็บไว้จะดีกว่า

- ทำอะไรด้วยใจเมตตาจะพาให้เกิดความสงบ

- ทำใจยาวมีดวงดาวแวดล้อม
  ทำใจดำใจก้อมจะถูกแวดล้อมจากคนพาล

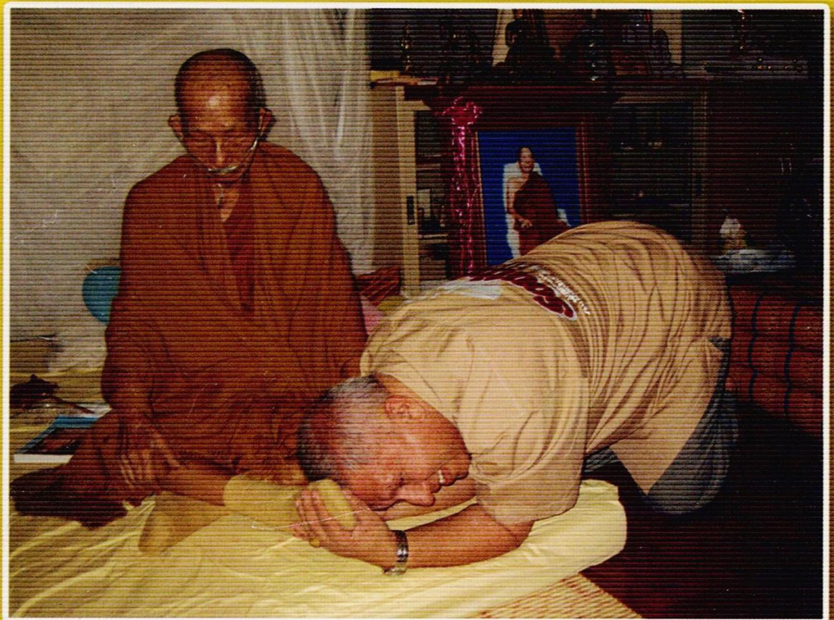
❖ ยอดของความสุขคือการไม่เบียดเบียน
ความดีอยู่ที่การเสียสละ ชัยชนะอยู่ที่ความอดทน

❖ การนับถือพุทธศาสนาคือการแสวงหาทางพ้นทุกข์

ผลบุญ

ทานเป็นที่ตั้ง กองทุน
ศีลเป็นเหตุ เจือจุน ช่วยค้ำ
ภาวนาอุดหนุน เสริมต่อ
นับเป็นบุญเลิศล้ำ ต่อสร้อย ไปสวรรค์

ขอกราบแนบแทบเท้า

ด้วยลมหายใจของข้าพเจ้า ณ บัดนี้ว่า

ข้าพเจ้าจะขอสืบสานปณิธานที่หลวงพ่อได้ตั้งใจไว้

ให้สำเร็จทุกประการ

ธำรงค์เดช อินทนิเวศน์